

AcUthas

'Drenthe dringt door'

Rapport 0-meting publieksonderzoek beleving omgevingsrisico's en informatiebehoefte in de provincie Drenthe

Oktober 2007

Copyright AcUthas/Actorion Communicatie Adviseurs – Velp/Den Haag

Behoudens uitzondering door de wet gesteld, mag zonder schriftelijke toestemming van de rechthebbenden op het auteursrecht, niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of anderszins, hetgeen ook van toepassing is op de gehele of gedeeltelijke bewerking.

Inhoudsopgave

	pag.	
1	Inleiding	3
2	Onderzoeksverantwoording en procesbeschrijving	4
2.1	Dataverzameling	4
2.2	Steekproefsamenstelling	4
2.3	Statistische toetsen	5
2.4	Taakverdeling	6
3	Respons en berekening dimensies	7
3.1	Respons en kenmerken van de responsgroep	7
3.2	Onderzoeksthema's	9
4	Kennis aanwezige risicobronnen	15
5	Invloed op risicobronnen en verantwoordelijkheden	17
6	Acceptatie van omgevingsrisico's	19
7	Beoordeling gevaar van specifieke risicobronnen	20
7.1	Externe veiligheid	20
7.2	Externe veiligheid en overige risicobronnen	24
7.3	Relatie EV en andere risico's	24
8	Gevoelens naar aanleiding van risicobronnen	25
9	Informatiezoekgedrag	29
10	Persoonlijke ervaringen	31
11	Verwachtingen publiek omtrent communicatie	32
11.1	Vertrouwen en verantwoordelijkheid	32
11.2	Informatiehistorie	34
11.3	Gewenste communicatievorm, -middelen en media	35
11.4	Landelijke digitale risicokaart	36
11.5	Inhoud van de communicatie	36
11.6	Communicatiefrequentie	37
12	Input voor risicocommunicatiebeleid	38
12.1	Betrokkenheid, perceptie en (zender)vertrouwen	38
12.2	Gewenste inhoud/boodschap communicatie	38
12.3	Keuze van communicatievormen en -middelen	39
12.4	Doelgroepsegmentatie	41

Het consortium AcUtHas heeft in opdracht van de provincie Drenthe en de Regionale Brandweer in samenwerking met de gemeenten Emmen, Hogeveen en Aa en Hunze een zogeheten 0-meting publieksonderzoek risicobeleving en -communicatie uitgevoerd.

De doelstelling van het (kwantitatieve) belevingsonderzoek is het genereren van input voor het risicocommunicatiebeleid van provincie, brandweer en gemeenten. Vandaar dat we ons in ons onderzoek richten op verscheidene dimensies, relevant voor de risicocommunicatie. Hierbij kunt u denken aan vertrouwen in de overheid, kennis en informatiecontext, betrokkenheid, perceptie en (informatiezoek)gedrag van de inwoners van Drenthe als het gaat om omgevingsrisico's in brede zin – dus niet alleen externe veiligheid. Richtlijn voor de te onderzoeken thema's zijn de calamiteitenscenario's, zoals beschreven in de 'Drentse matrix'. De externe veiligheidsrisico's staan niettemin centraal.

Deze rapportage bestaat globaal uit vier delen. Allereerst geven we kort een methodologische verantwoording van het onderzoek en gaan we kort in op de responsresultaten.

In de hoofdstukken daarna zoomen we in op de scores en resultaten van afzonderlijke vragen, c.q. variabelen uit het onderzoek, zoals:

- kennis van risicobronnen;
- invloed op en acceptatie van risico's (ook zelfredzaamheid);
- emoties;
- informatiebehoefte, persoonlijke ervaringen en contactvoorkeuren.

Daarna geven we een beschrijving van de berekening van de vier dimensies:

- involvement;
- vertrouwen
- risicoperceptie;
- informatiebehoefte.

De rapportage wordt afgesloten met een aantal globale aanbevelingen ten behoeve van het ontwikkelen van risicocommunicatiebeleid.

Daar waar mogelijk en nuttig hebben we de resultaten van andere 0-metingen risicocommunicatie opgevoerd en met die van Drenthe vergeleken. Het gaat om een onderzoek in de gemeente Wijchen, om een 0-meting onder omwonenden van het bedrijventerrein Haskerveen op de grens van Skarsterlân en Heerenveen (Friesland) en om een onderzoek in de gemeente Sittard-Geleen.

Doordat de discipline risicocommunicatie zich in rap tempo ontwikkelt, geldt meer in het algemeen dat bepaalde onderzoeken of acties door andere kunnen worden 'ingehaald'. Dat betekent dat we in de aanbevelingen aan Drenthe ook suggesties hebben opgenomen die we door voortschrijdend inzicht in andere regio's en projecten hebben verworven.

Wij hopen met het onderhavige rapport een goede bijdrage te hebben geleverd aan de ontwikkeling van Drentse risicocommunicatie.

Actorion Communicatie Adviseurs

Velp, augustus 2007

Drs. Geert Geujen, projectleider en eindredacteur

Drs. Hans Rebers, analyse en rapportage

2.1 Dataverzameling

Gelet op de aard van het onderzoeksproject hebben we gekozen voor een schriftelijke vragenlijst met overwegend meerkeuzevragen en een aantal open vragen. Deze laatste zijn doorgaans bedoeld als mogelijkheid voor de respondent zijn of haar keuzes desgewenst te motiveren.

Een schriftelijke enquête vergroot ook de kans op agendasetting van het thema risicocommunicatie, hetgeen één van de functies van publieksonderzoek is.

Naast de schriftelijke vragenlijst, die per post is verzonden, hebben we de respondenten de mogelijkheid geboden om de vragen via een online enquête in te vullen. De digitale enquête was bereikbaar op de website van de provincie Drenthe.

2.2 Steekproefsamenstelling

We hebben ervoor gekozen om geen steekproef van alle Drentse gemeente te trekken – dat zou de resultaten per gemeente te zeer verdunnen – maar drie gemeenten te kiezen die representatief zijn voor alle gemeenten. Gekozen is voor de stad Emmen, de middelgrote gemeente Hoogeveen en de kleinere plattelandsgemeente Aa en Hunze. We hadden als doel een respons van circa 600 ingevulde en teruggestuurde vragenlijsten, waarbij door een uitbreiding van de steekproef Emmen op 700 enquêtes was ingezet. Uiteindelijk werden er dat ruim 500, met een responsrate van ruim 16%. Gelet op ervaringen met dit soort onderzoek elders in het land, zit de respons 'normaal' tussen de 15 en de 25%. Daarmee valt de respons misschien iets tegen, maar is niettemin niet erg afwijkend.

<u>gemeente</u>	<u>inwonersaantal</u>	<u>responstarget</u>	<u>steekproefomvang</u>
- Emmen:	108.600	400	1.800
- Hoogeveen	52.800	175	800
- Aa en Hunze	25.200	<u>125</u>	<u>550</u>
Totaal:		700	3.150

De gemeenten hebben uit het adressenbestand van de Burgerlijke Stand a-select een steekproef getrokken op bewonersnaam en de enquêtes zijn door de gemeenten ook op naam verzonden.

De gekozen steekproefgrootte is een compromis tussen statische betrouwbaarheid en kosten/doorlooptijd van het onderzoek: gelet op de respons (abs. > 500) mogen we de gegevens generaliseren naar inwoners van de gehele provincie Drenthe, maar moeten we voorzichtig zijn met generalisering naar de deelnemende gemeenten. Daar waar we significante verschillen hebben aangetroffen, hebben we die gemeld. Op voorhand kunnen we melden dat deze gering in aantal waren.

2.3 Statistische toetsen

Alle verschillen tussen de drie participerende gemeenten en de verschillen tussen Drenthe en referentiegemeenten/referentieregio's Wijchen, Sittard-Geleen en Friesland zijn getoetst op statistische significantie. Dit wil zoveel zeggen als dat we aan de hand van de chi-kwadraat-toets hebben gekeken of de gevonden verschillen niet aan toeval toe te schrijven zijn. Deze toets vergelijkt de gevonden verdeling van respondenten over de categorieën van de variabelen met de te verwachten verdeling wanneer er géén samenhang zou zijn. Is er dan sprake van een afwijkende verdeling, is er sprake van een statistisch significante samenhang.

Om dit te verduidelijken geven we een voorbeeld aan de hand van tabel 5 uit de rapportage. Hier is getoetst of de waarden op de dimensie informatiebehoefte significant verschillen voor de drie participerende gemeenten:

	Gemeente			Total
	Hoogeveen	Emmen	Aa en Hunze	
laag	11 10,4%	11 4,1%	10 11,5%	32 7,0%
midden	35 33,0%	65 24,4%	17 19,5%	117 25,5%
hoog	60 56,6%	190 71,4%	60 69,0%	310 67,5%
	106 100,0%	266 100,0%	87 100,0%	459 100,0%

De Chi-Kwadraat toets toont een overschrijdingskans van 0,006.
Dit wil zeggen dat de gevonden verschillen tussen de drie gemeenten bij een α van 0,05 significant zijn.

De overschrijdingskans bedroeg hier 0,006. Omdat dit kleiner is dan de vooraf gestelde waarde van de alfa van 0,05, kunnen we met (meer dan) 95% zekerheid zeggen dat er een verband is tussen beide variabelen en dat de gevonden verschillen statistisch significant zijn.

2.4 Taakverdeling

VOORFASE

AcUtHas	Provincie Drenthe/brandweer	Gemeente(n)
Projectvoorstel	Contact leggen met gemeenten: rekrutering gemeenten voor deelname aan onderzoek	Besluitvorming gemeenten tot al dan niet deelnemen
	Opdrachtverlening	

UITVOERINGSFASE

AcUtHas	Provincie Drenthe/Brandweer	Gemeente(n)
Onderzoeks- voorbereiding	Onderzoeksvorbereiding	
Productie vragenlijst Productie aanbiedingsbrieven (concept)		Steekproeftrekking en aanmaken adresetiketten
Overleg vragenlijst Aanlevering concept persbericht	Overleg + accordering vragenlijst Persvoorlichting over meting risicocommunicatie	Accordering vragenlijst + repro vragenlijst + verzendklaar maken Persvoorlichting over meting risicocommunicatie
		Verzending vragenlijsten
Invoeren geretourneerde enquêtes		Verzameling geretourneerde vragenlijsten en doorsturen naar Actorion Herinneringspublicaties
Afsluiting invoering		
Opstellen tabellen + analyse		
Rapportage + communicatieadviezen	Feedback op conceptrapportage en communicatieadviezen	Feedback op conceptrapportage en communicatieadviezen

3 RESPONS EN BEREKENING DIMENSIES

3.1 Respons en kenmerken van de responsgroep

In totaal zijn er, verdeeld over de drie gemeenten, 518 enquêtes retour ontvangen. Met een aantal van 3.150 uitgezette enquêtes, betekent dit een respons-rate van 518/3150 ofwel 16,4%.

Tabel 1: Gemeente

	Frequentie	Percentage
Hoogeveen	125	24,3
Emmen	290	56,4
Aa en Hunze	99	19,3
Totaal	514	100,0
Zonder postcode	4	

Voor Hoogeveen zijn er in totaal 800 enquêtes uitgezet, voor Emmen 1800 en voor Aa en Hunze 550. De respons-rates bedragen voor de afzonderlijke gemeenten dus respectievelijk 15,6%, 16,1% en 18,0%. Deze scores zijn inclusief de respondenten die de vragenlijst online hebben ingevoerd. In totaal waren dit er 58: 5 voor Hoogeveen, 38 voor Emmen en 11 voor Aa en Hunze. Van vier van deze mensen was de gemeente onbekend. Bovengenoemde respons-rates zijn wat betreft regio-onderzoek naar risicocommunicatie gebruikelijk, maar desondanks niet aan de hoge kant.

Van alle respondenten is bijna 46% man en 54% vrouw. Kijken we naar de verdeling van geslacht binnen de gehele populatie Drenthe (gegevens van www.drenthe.nl), dan zien we dat ook hier meer vrouwen dan mannen zijn. Het verschil is wél minder groot: 49,4% is man en 50,6% is vrouw.

De gemiddelde leeftijd van de respondenten is 49,2 jaar. De oudste is 77 en de jongste is 18 jaar oud. Kijken we naar de verdeling van leeftijd in klassen, dan krijgen we onderstaande tabel:

Tabel 1: leeftijd

	Hoogeveen	Emmen	Aa en Hunze	Totaal
20-34 jaar	20 17,5%	59 24,4%	10 11,8%	89 20,2%
35-49 jaar	22 19,3%	67 27,7%	25 29,4%	114 25,9%
50-64 jaar	42 36,8%	74 30,6%	35 41,2%	151 34,2%
65+	30 26,3%	42 17,4%	15 17,6%	87 19,7%
	114 100,0%	242 100,0%	85 100,0%	441 100,0%

De meeste mensen zitten in de leeftijdscategorie 50-64 jaar, gevolgd door de categorie 35-49 jaar. Vergelijken we dit met de verdeling binnen de populatie Drenthe (tabel 3), dan zien we dat ook hier de middelste categorieën het grootste zijn, maar wel in omgekeerde

volgorde. Net als in de steekproef is de oudste leeftijdscategorie binnen Drenthe het kleinst, gevolgd door de jongste leeftijdscategorie.

Tabel 2: leeftijdsverdeling Drenthe

	Totaal
20-34 jaar	23,6%
35-49 jaar	32,6%
50-64 jaar	27,4%
65+	16,4%
	100,0%

Hierbij moet vermeld worden dat, omdat mensen onder de 18 in principe uitgesloten zijn van deelname aan de enquête, we de verdeling van de lagere leeftijdsklassen (zowel binnen steekproef als binnen populatie) hebben weggelaten, daar dit anders een vertekend beeld zou geven.

Het opleidingsniveau van de respondenten hebben we vergeleken met cijfers van het CBS van de inwoners van Drenthe in de leeftijd van 15-64 jaar in het jaar 2006. Hieruit blijkt dat de hoger opgeleiden (HBO/WO) oververtegenwoordigd zijn binnen de steekproef. En de groep laag en middelopgeleiden iets ondervertegenwoordigd. De cijfers van het CBS geven aan dat 22,4% van de inwoners van Drenthe 'hoger onderwijs' (HBO en WO) genoten heeft. Binnen de steekproef is dit liefst maar liefst 32,0%.

Wat is uw hoogst genoten opleiding? (15-64 jaar.)

	Gemeente			Totaal	
	Hoogeveen	Emmen	Aa en Hunze	Steekproef - Drenthe	
Lager Onderwijs	40 35,1%	92 33,6%	23 24,0%	155 32,0%	115.000 36,7%
Middelbaar Onderwijs	37 32,5%	91 33,2%	46 47,9%	174 36,0%	128.000 40,8%
Hoger Onderwijs	37 32,5%	91 33,2%	27 28,1%	155 32,0%	70.000 22,3%
Totaal	114 100,0%	274 100,0%	96 100,0%	484 100,0%	313.000 100,0%

De verdeling van de drie demografische kenmerken leeftijd, geslacht en opleidingsniveau is dus niet geheel vergelijkbaar met die van de populatie in geheel Drenthe. We noemen de steekproef echter wel representatief voor de provincie Drenthe, omdat de relatief geringe mate van over- of ondervertegenwoordiging van groepen in de onderzochte gemeenten ons inziens geen gevolgen hoeft te hebben voor de te kiezen aanpak van risicocommunicatie.

3.2 Onderzoeksthema's

3.2.1 Inleiding

Het kwantitatieve publieksonderzoek in Drenthe was gericht op het verkrijgen van een globaal profiel van de inwoners waar het gaat om kennis, houding/emotie en gedrag (of gedragsintentie) ten aanzien van omgevingsrisico's (externe veiligheid).

We kunnen de resultaten van het publieksonderzoek globaal naar vier dimensies vertalen:

- mate van involvering (betrokkenheid burgers bij het thema omgevingsrisico's). Uit de wetenschappelijke literatuur valt op te maken dat, wil communicatie een kans van slagen maken, het belangrijk is dat de ontvangers van de communicatie een bepaalde mate van betrokkenheid bezitten;
- mate van vertrouwen in de zender (de mate van geloof in de zekerheid van informatie, zowel van de gemeente als van risicobedrijven). Uit de wetenschappelijke literatuur valt op te maken dat, wil communicatie een kans van slagen maken, er voldoende vertrouwen bij de ontvangers moet zijn met betrekking tot de zenders (dus in dit geval de gemeente en de risicobedrijven) van de boodschap.
- kennis en risicoperceptie (kennis van de omgevingsrisico's, hoe nemen burgers risico's waar, wat 'voelen' ze daarbij en wat is hun houding ten opzichte van die risico's). De beoordeling van risico's door de burger hangt naast objectieve factoren (dus het feitelijke kennisniveau) sterk af van subjectieve factoren.
- informatiebehoefte en informatiezoekgedrag (passieve en actieve behoefte aan informatie over risicobronnen).

Daarnaast is een aantal andere vragen gesteld die helpen bij overige aspecten van het opzetten van een risicocommunicatieproces.

Voor de genoemde dimensies heeft de Universiteit Twente in 2005 een berekeningssystematiek ontworpen, waarmee we de verschillende onderzoeken naar risicocommunicatie elders in het land met elkaar kunnen vergelijken – ervan uitgaande dat in beginsel dezelfde vragenlijsten zijn gebruikt. Deze dimensies (betrokkenheid, vertrouwen, perceptie en infobehoeft) zijn dus in eerste instantie rekenkundige grootheden¹, die minder geschikt zijn voor een 'intuïtieve' vertaling of operationele duiding van de gewenste communicatiepraktijk. Dat laatste is wel mogelijk met afzonderlijke vragen/variabelen.

3.2.2 Involvement (betrokkenheid)

Voor het berekenen van de dimensie involvement kijken we naar de volgende vragen/variabelen:

Ik houd sterk in de gaten, of er iets gevaarlijks gebeurt rond een risicobron (bijv. opslagplaats of fabriek).

Als ik iets over risicobronnen hoor in mijn buurt, dan probeer ik aan iets anders te denken.

Als ik iets over risicobronnen hoor in mijn buurt, zeg ik tegen mijzelf: "Het maakt niet uit waar je woont, er zijn overal risico's."

¹ Elke dimensies bestaat uit een aantal vragen, variërend van zeven tot en met dertien, uit de vragenlijst. De scores op deze vragen zijn opgeteld en vervolgens geherdefinieerd naar laag, midden en hoog. Uitgaande van een 5-puntsschaal zijn scores over drie gelijke afstanden verdeeld (0,00-1,66-3,33-5,00). Overigens heeft de Universiteit Twente voor elk van deze dimensies, aan de hand van Cronbach's Alpha, de interne samenhang gemeten. Alle vragen (=variabelen) die een specifieke dimensie vormen, blijken inderdaad een grote (onderlinge) en significante correlatie te vertonen.

Ik verdiep me zoveel mogelijk in risicobronnen bij mij in de buurt.

Als de sirene op een ongebruikelijk tijdstip gaat, dan is er iets ernstigs in mijn buurt aan de hand.

Als de sirene op een ongebruikelijk tijdstip gaat, dan maak ik eerst af waar ik mee bezig ben.

Ik weet wat ik moet doen als de sirene op een ongebruikelijk tijdstip gaat (ander tijdstip dan de eerste maandag van de maand).

Ik weet voldoende om mezelf en anderen in veiligheid te brengen bij een ongeval met gevaarlijke en brandbare stoffen.

Aan de hand van deze vragen is een schaal samengesteld, en deze leverde de volgende resultaten op:

Tabel 4: Relatie betrokkenheid en gemeente

	Gemeente			Total
	Hoogeveen	Emmen	Aa en Hunze	
laag	0 ,0%	1 ,4%	0 ,0%	1 ,2%
midden	73 70,2%	169 68,7%	61 76,3%	303 70,5%
hoog	31 29,8%	76 30,9%	19 23,8%	126 29,3%
	104 100,0%	246 100,0%	80 100,0%	430 100,0%

De Chi-Kwadraat toets toont dat de gevonden verschillen niet significant zijn bij een α van 0,05.

Van de respondenten voelt 0% zich laag, 71% gemiddeld en 29% zich hoog betrokken bij het onderwerp omgevingsrisico's. Deze 29% hoge betrokkenheid is hoger dan die in Wijchen (3%), maar lager dan in Friesland (35%). Drenthe heeft dus een lagere betrokkenheid dan de omwonenden van een bedrijventerrein in Friesland, maar een hogere dan de inwoners van Wijchen.

Vergelijken we Drenthe met Sittard-Geleen, dan zien we vergelijkbare getallen: 0,5%, 71% en 28,4%.

De verschillen tussen de drie Drentse gemeenten zijn beperkt en blijken na de statistische toets niet significant. Er is dus geen verschil in betrokkenheid tussen de inwoners van Hoogeveen, Emmen en Aa en Hunze.

Concluderend kan dus gesteld worden dat de inwoners van Drenthe gemiddeld voldoende betrokken zijn bij het onderwerp omgevingsrisico's. Dit is belangrijk om te weten, omdat zij die betrokken zijn bij een onderwerp, meer open staan voor communicatie betreffende dit onderwerp.

Als we ervan uitgaan dat een hoge respons (op de enquête) duidt op een grote betrokkenheid, dan zouden we dus de conclusie trekken dat deze betrokkenheid met het onderwerp omgevingsrisico's niet erg groot is. Kennelijk is het voor veel mensen nog een 'ver-van-mijn-bed-show'. Dat verandert echter niets aan onze conclusie dat de betrokkenheid groot genoeg is om risicocommunicatie te gaan opzetten. Uiteraard moeten

de Drentse gemeenten – maar dit geldt voor alle gemeenten – bij de uitvoering van de risicocommunicatie goed inspelen op de behoeften van de mensen.

3.2.3 Vertrouwen in overheid en risicoveroorzakers

Voor het berekenen van de dimensie vertrouwen kijken we naar de volgende vragen/variabelen:

Ik heb de indruk dat de gemeente risicobronnen goed controleert.

Ik heb de indruk dat bedrijven hun risico's onder controle hebben.

Als bedrijven de burger voorzien van informatie over risicobronnen dan doen ze dat open en volledig

De gemeente heeft veel kennis in huis over risicobronnen

Bedrijven hebben veel kennis in huis over risicobronnen

Ik verwacht dat de gemeente inwoners open en volledig gaat informeren over risicobronnen

Als bedrijven inwoners gaan informeren over risicobronnen dan hecht ik geloof aan die informatie

Tabel 5: Relatie vertrouwen en gemeente

	Gemeente			Total
	Hoogeveen	Emmen	Aa en Hunze	
laag	3 2,5%	16 6,0%	1 1,1%	20 4,2%
midden	86 72,9%	179 67,0%	62 65,3%	327 68,1%
hoog	29 24,6%	72 27,0%	32 33,7%	133 27,7%
	118 100,0%	267 100,0%	95 100,0%	480 100,0%
De Chi-Kwadraat toets toont dat de gevonden verschillen niet significant zijn bij een α van 0,05.				

We zien dat 4% een laag, 68% een gemiddeld en 28% een groot vertrouwen in overheid en risicobedrijven heeft. Vergelijken we dit met Friesland, dan zien we dat deze percentages hier 3%, 82% en 15% zijn. Het vertrouwen is dus hoger dan in Friesland.

Kijken we naar Sittard-Geleen dan zien we dat daar, met percentages van respectievelijk 3%, 67% en 31%, een vergelijkbaar vertrouwen heerst als in Drenthe.

De verschillen tussen de drie gemeenten, Hoogeveen, Emmen en Aa en Hunze zijn niet significant, zo blijkt uit de statistische toets. Dit wil zoveel zeggen als dat er geen verschil is in het vertrouwen tussen de burgers van deze drie gemeenten.

Concluderend kan gesteld worden dat er voldoende vertrouwen in overheid en bedrijfsleven is in Drenthe. In dit geval is gebrek aan vertrouwen dus geen factor die het slagen van de communicatie in de weg zal staan.

3.2.4 Risicoperceptie

Voor het berekenen van de dimensie risicoperceptie kijken we naar de volgende vragen/variabelen:

Ik vind wonen in de buurt van een risicobron riskant.

Ik vind het onaanvaardbaar dat er wordt gewerkt met gevaarlijke stoffen in de woonomgeving van mensen.

We zullen moeten accepteren dat in ons land (waar veel industrie en transport is) grote en kleine incidenten kunnen plaatsvinden.

Ik heb zelf geen invloed op het ontstaan van situaties die risico's opleveren.

Ik kan zelf voorkomen dat ik te maken krijg met de gevolgen van deze risico's.

Ik heb de indruk dat de gemeente risicobronnen goed controleert.

Ik heb de indruk dat bedrijven hun risico's onder controle hebben.

Ik heb zelf de verantwoordelijkheid om mij te informeren over risicobronnen.

Als ik aan risicobronnen denk dan voel ik me gespannen.

Als ik aan risicobronnen denk dan voel ik me angstig.

Als ik aan risicobronnen denk dan voel ik me rustig.

Als ik aan risicobronnen denk dan voel ik me op mijn gemak.

Als ik aan risicobronnen denk dan voel ik me boos.

Tabel 6: Relatie risicoperceptie en gemeente

	Gemeente			Total
	Hoogeveen	Emmen	Aa en Hunze	
laag	18 18,6%	25 10,4%	16 20,5%	59 14,2%
midden	73 75,3%	196 81,7%	59 75,6%	328 79,0%
hoog	6 6,2%	19 7,9%	3 3,8%	28 6,7%
	97 100,0%	240 100,0%	78 100,0%	415 100,0%

De Chi-Kwadraat toets toont dat de gevonden verschillen niet significant zijn bij een α van 0,05.

14% van de respondenten uit Drenthe heeft een lage risicoperceptie. Voor 79% geldt dat deze gemiddeld is en voor ongeveer 7% is deze hoog. In Wijchen en Friesland had respectievelijk 2% en 1% een lage, 91% en 90% een gemiddelde en 7% en 9% een hoge risicoperceptie. In Sittard-Geleen zien we een vergelijkbaar beeld, alwaar bijna 9% een hoge risicoperceptie had. Voor 4% was deze hier laag en voor 87% gemiddeld. Drenthe heeft ten opzichte van de eerder genoemde regio en gemeenten een lagere risicoperceptie.

Kijken we naar de onderliggende variabelen en vergelijken we deze met Wijchen en Friesland, dan zien we dat de lage risicoperceptie van de inwoners van Drenthe met name afkomstig is van de volgende variabelen:

Ik kan zelf voorkomen dat ik te maken krijg met de gevolgen van deze risico's.

Ik heb de indruk dat bedrijven hun risico's goed onder controle hebben.

Als ik aan risicobronnen denk voel ik mij rustig.

Als ik aan risicobronnen denk voel ik mij op mijn gemak.

Significant meer mensen uit Drenthe en Wijchen zeggen zich zeer rustig (Drenthe 7,8%, Wijchen 10,7%, Friesland 0,0%) en zeer op hun gemak (Drenthe 6,8%, Wijchen 11,2%, Friesland 0,0%) te voelen als ze aan risicobronnen denken.

Ook zijn ze het er significant vaak (zeer) mee eens dat ze zelf kunnen voorkomen dat ze te maken krijgen met de gevolgen van risico's (Drenthe 7,8%, Wijchen 10,7%, Friesland 0,0%) en zijn ze het significant vaak (zeer) oneens met de stelling 'Ik heb de indruk dat bedrijven hun risico's goed onder controle hebben.'

Vergelijken we de drie gemeenten onderling op deze variabelen, dan zien we dat er geen significante verschillen bestaan.

3.2.5 Informatiebehoefte

Voor het berekenen van de dimensie informatiebehoefte kijken we naar de volgende vragen/variabelen:

Ik heb behoefte aan alle informatie over risicobronnen in de gemeente waar ik woon.

Ik hoef niet alle details te weten van risicobronnen in mijn gemeente.

Ik vind dat inwoners van Nederland informatie moeten kunnen krijgen over risicobronnen.

Door inwoners actief te laten meedenken over de risicobronnen in hun buurt of gemeente bevorderen we de veiligheid.

Het is een goed idee om bij het praten over risicobronnen ook voorlichting te krijgen over wat te doen bij een ramp.

Hebt u er behoefte aan geïnformeerd te worden over de aanwezigheid van bedrijven in uw directe leefomgeving die gevaarlijke stoffen opslaan?

Hebt u er behoefte aan geïnformeerd te worden of er in uw gemeente bepaalde wegen zijn aangewezen voor het transport van gevaarlijke stoffen over de weg?

Hebt u er behoefte aan geïnformeerd te worden over wat de gemeente doet om bestaande risico's zo klein mogelijk te maken?

Hebt u er behoefte aan geïnformeerd te worden over wat de gemeente doet aan controleactiviteiten van vergunningen voor risicobronnen?

Hebt u er behoefte aan geïnformeerd te worden over welke preventieve maatregelen u zelf kunt nemen om de effecten van een ramp zoveel mogelijk te beperken?

Tabel 7: Relatie informatiebehoefte en gemeente

	Gemeente			Total
	Hoogeveen	Emmen	Aa en Hunze	
laag	11 10,4%	11 4,1%	10 11,5%	32 7,0%
midden	35 33,0%	65 24,4%	17 19,5%	117 25,5%
hoog	60 56,6%	190 71,4%	60 69,0%	310 67,5%
	106 100,0%	266 100,0%	87 100,0%	459 100,0%

De Chi-Kwadraat toets toont een overschrijdingskans van 0,006.
Dit wil zeggen dat de gevonden verschillen tussen de drie gemeenten bij een α van 0,05 significant zijn.

We zien dat 7% van de respondenten een lage informatiebehoefte heeft en dat 26% van de respondenten een gemiddelde informatiebehoefte heeft. De rest heeft een hoge informatiebehoefte: 68%.

In de gemeente Wijchen bedroegen deze getallen respectievelijk 0%, 19% en 81%, in Friesland 12%, 17% en 71%. Drenthe scoort op deze dimensie dus gemiddeld.

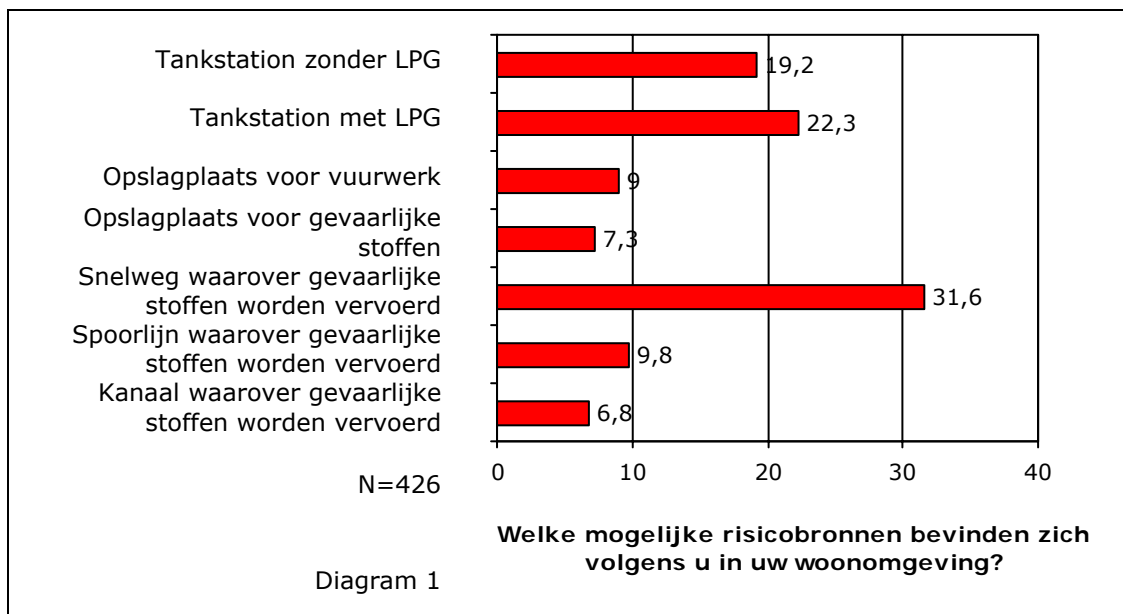
Vergelijken we met Sittard-Geleen, dan zien we hier een vergelijkbare informatiebehoefte als in Drenthe: 71% heeft hier een hoge informatiebehoefte, 23% een gemiddelde en 6% een lage.

De verschillen tussen de drie Drentse gemeenten blijken significant. Er kan gesteld worden dat in de gemeente Hoogeveen een significant lagere informatiebehoefte bestaat dan in de overige twee gemeenten. Kijken we naar de achterliggende variabelen om dit verschil te verklaren, dan zien we dat de inwoners van Hoogeveen relatief minder behoefte hebben aan informatie over de aanwezigheid van bedrijven die gevaarlijke stoffen opslaan en over (autosnel)wegen in hun directe leefomgeving. Tevens zijn ze het significant minder vaak eens met de stelling 'Het is een goed idee om bij het praten over risicobronnen ook voorlichting te krijgen over wat te doen bij een ramp.'

We kunnen concluderen dat in alle drie gemeenten een normale informatiebehoefte bestaat.

4 KENNIS AANWEZIGE RISICOBRONNEN

We hebben aan de respondenten gevraagd welke risicobronnen zich in hun omgeving bevonden, met volgende resultaat:

Uit bovenstaande diagram blijkt dat de snelweg waarover gevaarlijke stoffen vervoerd worden (32%) door de meeste mensen genoemd wordt als risicobron. Ook tankstation met LPG (22%) en tankstation zonder LPG (19%) zijn vaak genoemd. Kijken we per gemeente dan zien we het volgende beeld:

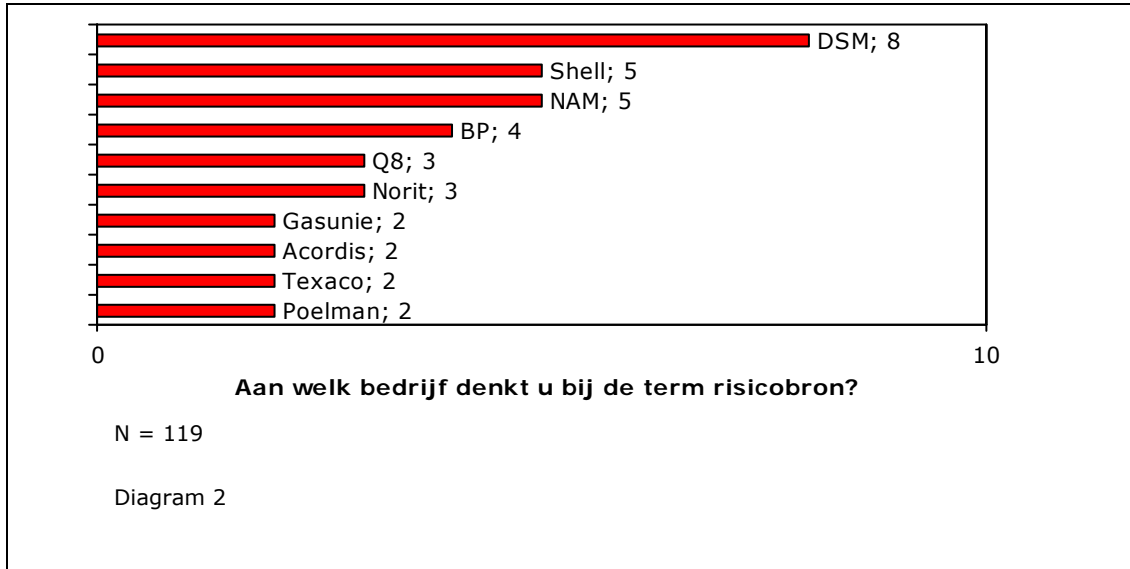
Tabel 8: Percentage mensen dat ja antwoordde

	Hoogeveen	Emmen	Aa en Hunze	Significant verschil?
Tankstation zonder LPG N=453	19,2%	16,3%	27,8%	nee
Tankstation met LPG N=470	38,2%	18,4%	14,9%	ja
Opslagplaats voor vuurwerk N=457	7,0%	10,5%	6,6%	ja
Opslagplaats voor gevaarlijke stoffen N=453	9,0%	7,5%	4,5%	nee
Snelweg waarover gevaarlijke stoffen worden vervoerd N=469	46,3%	25,0%	33,3%	ja
Spoorlijn waarover gevaarlijke stoffen worden vervoerd N=458	22,8%	8,2%	0,0%	ja
Kanaal waarover gevaarlijke stoffen worden vervoerd N=457	21,0%	3,4%	0,0%	ja

We zien dat mensen in Hoogeveen significant vaker dan de inwoners van de andere twee gemeenten vermoeden dat er zich een tankstation met LPG alsmede een snelweg, een spoorlijn en een kanaal waarover gevaarlijke stoffen worden vervoerd bevinden in hun

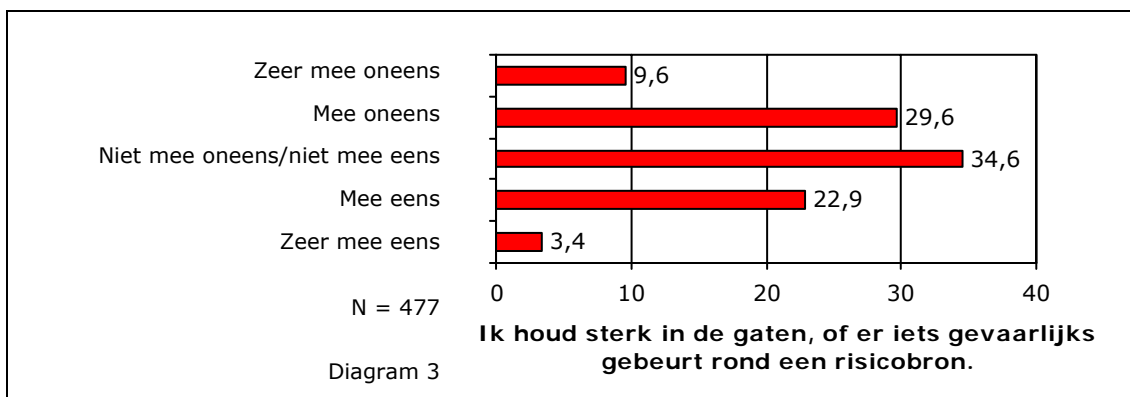
gemeente. De inwoners van de gemeente Emmen vermoeden significant vaker dan die van Hoogeveen en Aa en Hunze dat er zich een opslagplaats voor vuurwerk in hun woonomgeving bevindt.

Ook hebben we de respondenten gevraagd waaraan ze denken bij het horen van de term risicobronnen. Dit zijn de antwoorden op deze vraag:

In totaal noemden 8 respondenten DSM als risicobedrijf. Ook Shell (5 respondenten), NAM (5 respondenten) en BP (4 respondenten) zijn geregeld genoemd.

Ook is de respondenten de stelling "Ik houd sterk in de gaten of er iets gevaarlijks gebeurt rond een risicobron" voorgelegd. Onderstaande tabel geeft de uitkomst hiervan weer.

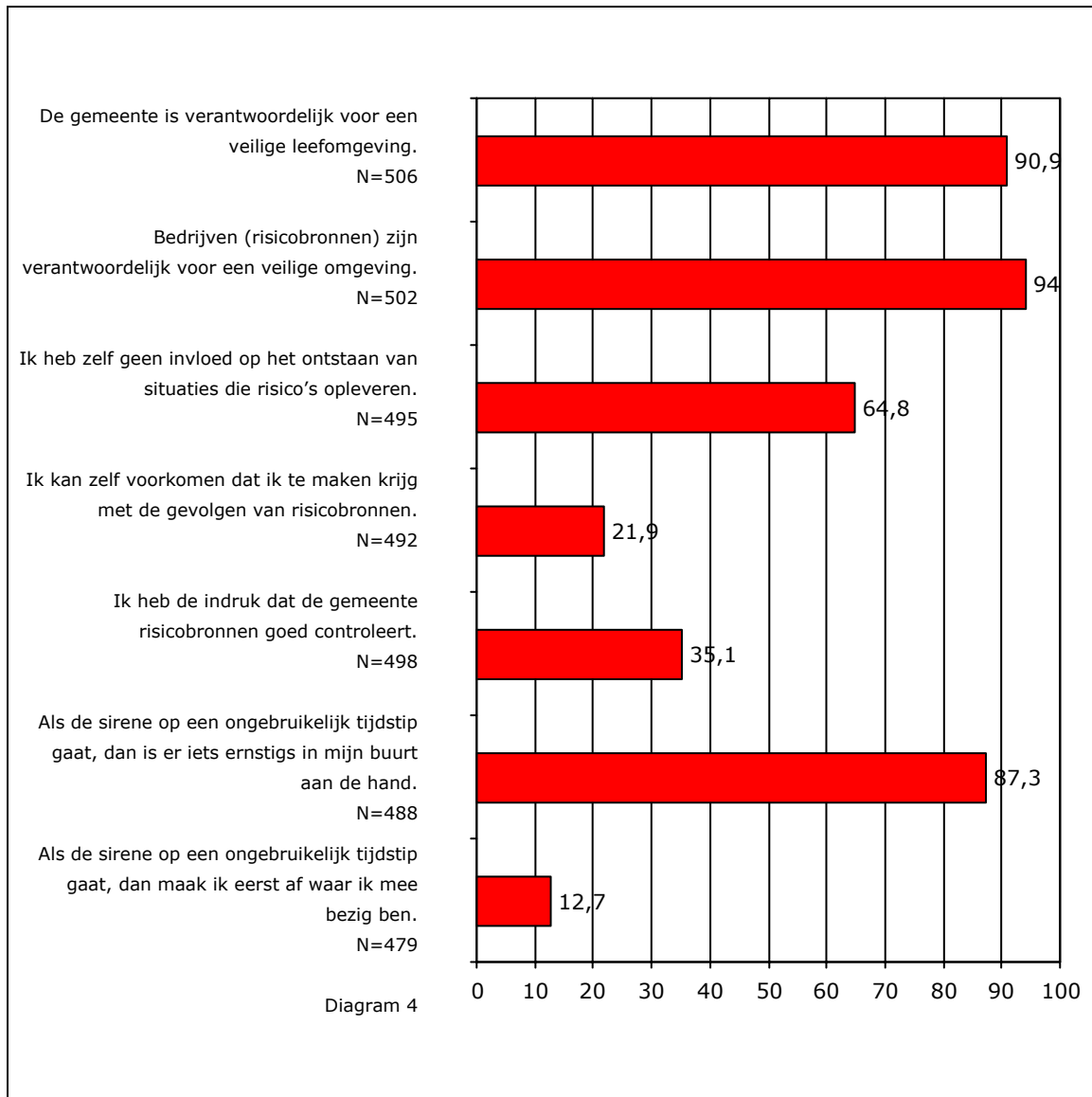

Kijken we naar een eventueel verschil tussen de drie participerende gemeenten dan zien we hier geen significant onderscheid tussen hen wat betreft bovenstaande vraag.

Als we vergelijkbare onderzoeken in de gemeente Wijchen en de provincie Friesland erbij pakken, dan zien we hier wél een significant verschil. We zien dat men in Friesland significant meer in de gaten houdt, of er iets gevaarlijks gebeurt rond een risicobron. Drenthe komt op een tweede plaats en in Wijchen houdt men in vergelijking met Friesland en Drenthe niet sterk in de gaten, of er iets gevaarlijks gebeurt rond een risicobron.

5 INVLOED OP RISICOBRONNEN EN VERANTWOORDELIJKHEDEN

Verschillende mensen beleven risico's op verschillende manieren: dit noemen we risicoperceptie. In de enquête zijn enkele vragen opgenomen over hoe mensen tegen risicobronnen aankijken. In het onderstaande diagram zijn deze vragen uitgedrukt in het percentage mensen dat het ermee 'eens' of 'zeer mee eens' was:

We zien dat meer dan 90% het ermee eens is dat zowel de gemeente als bedrijven verantwoordelijk zijn voor een veilige leefomgeving. Dit staat in schril contrast met de 35% van de respondenten die vindt dat de gemeente risicobronnen daadwerkelijk goed controleert. Ook de bevinding dat 65% van de respondenten vindt dat ze geen invloed hebben op het ontstaan van situaties die risico's opleveren.

Als de sirene op een ongebruikelijk tijdstip gaat, denkt 87% van de respondenten dat er iets ernstig in de buurt aan de hand is. 13% maakt eerst af waar ze mee bezig zijn.

Twee van de bovenstaande variabelen zijn vergeleken met Wijchen en Friesland: 'Ik kan zelf voorkomen dat ik te maken krijg met de gevolgen van risicobronnen.' (zelfredzaamheid) en 'Ik heb de indruk dat de gemeente risicobronnen goed controleert.' Bij beide variabelen kwamen significante verschillen naar voren. Wat betreft de eerste zien we dat er in Drenthe significant minder mensen zijn die het 'zeer oneens' zijn met deze stelling. Significant meer mensen dan in Wijchen en vooral Friesland vinden dat ze zelf kunnen voorkomen dat ze te maken krijgen met de gevolgen van risico's. Anders gezegd, de inwoners van Drenthe voelen zich relatief meer zelfredzaam (self efficacy). Wat betreft de tweede stelling: 'Ik heb de indruk dat de gemeente risicobronnen goed controleert', zien we dat in Drenthe veel mensen het hier mee oneens zijn.

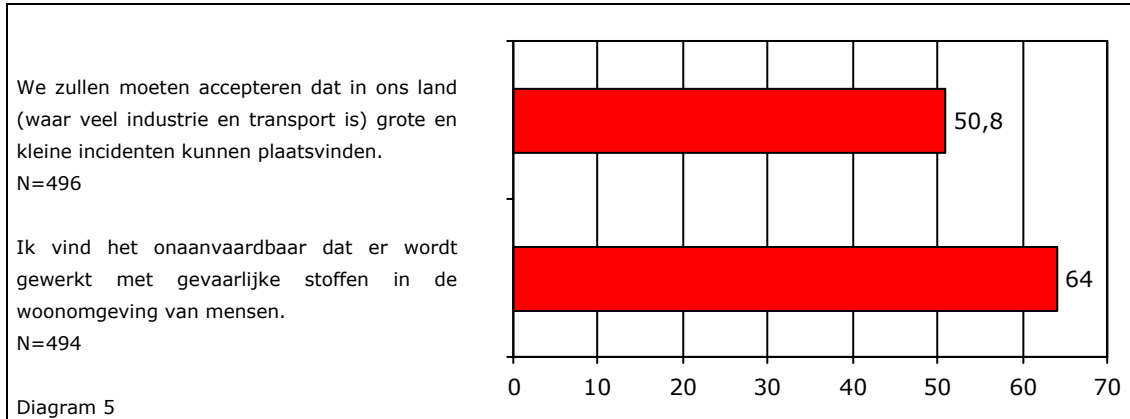
Tabel 9: Percentage mensen dat (zeer) mee eens antwoordde

	Hoogeveen	Emmen	Aa en Hunze	Significant verschil?
De gemeente is verantwoordelijk voor een veilige leefomgeving. N=506	92,7%	91,2%	87,7%	nee
Bedrijven (risicobronnen) zijn verantwoordelijk voor een veilige omgeving. N=502	95,1%	94,3%	91,9%	nee
Ik heb zelf geen invloed op het ontstaan van situaties die risico's opleveren. N=495	44,5%	47,5%	44,8%	nee
Ik kan zelf voorkomen dat ik te maken krijg met de gevolgen van risicobronnen. N=492	42,1%	43,4%	48,4%	nee
Ik heb de indruk dat de gemeente risicobronnen goed controleert. N=498	10,7%	20%	15,3%	nee
Als de sirene op een ongebruikelijk tijdstip gaat, dan is er iets ernstigs in mijn buurt aan de hand. N=488	89,8%	85,5%	87,3%	nee
Als de sirene op een ongebruikelijk tijdstip gaat, dan maak ik eerst af waar ik mee bezig ben. N=479	2,6%	16,3%	14,9%	ja

In bovenstaande tabel zien we dat er slechts één significant verschil is tussen de gemeenten: inwoners van de gemeente Emmen maken significant vaker dan de inwoners van Hoogeveen en Aa en Hunze af waar ze mee bezig zijn als de sirene gaat.

6 ACCEPTATIE VAN OMGEVINGSRISICO'S

In dit hoofdstuk zal aan de hand van een tweetal vragen uit de vragenlijst aangegeven worden in hoeverre mensen accepteren dat er omgevingsrisico's zijn. Deze vragen zullen worden uitgedrukt in het percentage mensen dat het er '(zeer) mee eens' is.

Ongeveer de helft van het aantal respondenten accepteert dat in Nederland incidenten kunnen plaatsvinden. 64% van de respondenten geeft aan het onaanvaardbaar te vinden dat er met gevaarlijke stoffen in de woonomgeving van mensen gewerkt wordt. Onderstaande tabel toont dat er tussen de drie participerende gemeenten geen significante verschillen bestaan, wat dit betreft.

Tabel 10: Percentage mensen dat (zeer) mee eens antwoordde

	Hoogeveen	Emmen	Aa en Hunze	Significant verschil?
We zullen moeten accepteren dat in ons land (waar veel industrie en transport is) grote en kleine incidenten kunnen plaatsvinden. N=496	50,8%	48%	58,8%	nee
Ik vind het onaanvaardbaar dat er wordt gewerkt met gevaarlijke stoffen in de woonomgeving van mensen. N=494	59,1%	67,3%	60,4%	nee

Vergelijken we deze uitkomsten met die van Wijchen en Friesland, dan zien we wat de eerste stelling betreft geen significante verschillen gevonden worden. Wat de tweede stelling betreft zien we dat de inwoners van Friesland het relatief vaak zeer oneens zijn met deze stelling. Opvallend is dat ze het tevens relatief vaak 'zeer eens' zijn met deze stelling. Drenthe en Wijchen hebben onderling vergelijkbare scores.

7.1 Externe veiligheid

In de vragenlijst is over een zevental risicobronnen (tankstation zonder LPG, tankstation met LPG, opslag van vuurwerk, opslag of productie van gevaarlijke of brandbare stoffen, transport van gevaarlijke of brandbare stoffen over weg, transport van gevaarlijke of brandbare stoffen over spoor, transport van gevaarlijke of brandbare stoffen over kanaal) enkele vragen gesteld. Ten eerste welke gevolgen de respondenten verwachten wanneer er zich hier een ongeluk voordoet. Hierbij kon men kiezen uit brandgevaar, ontsnapping gevaarlijke stoffen en explosie. Men mocht meerdere mogelijkheden aankruisen. Ook is de respondenten gevraagd of ze verwachten dat er gewonden of doden vallen wanneer zich een ongeluk voordoet bij bovengenoemde risicobronnen. Hieronder zullen we per risicobron de antwoorden op bovenstaande vragen vermelden.

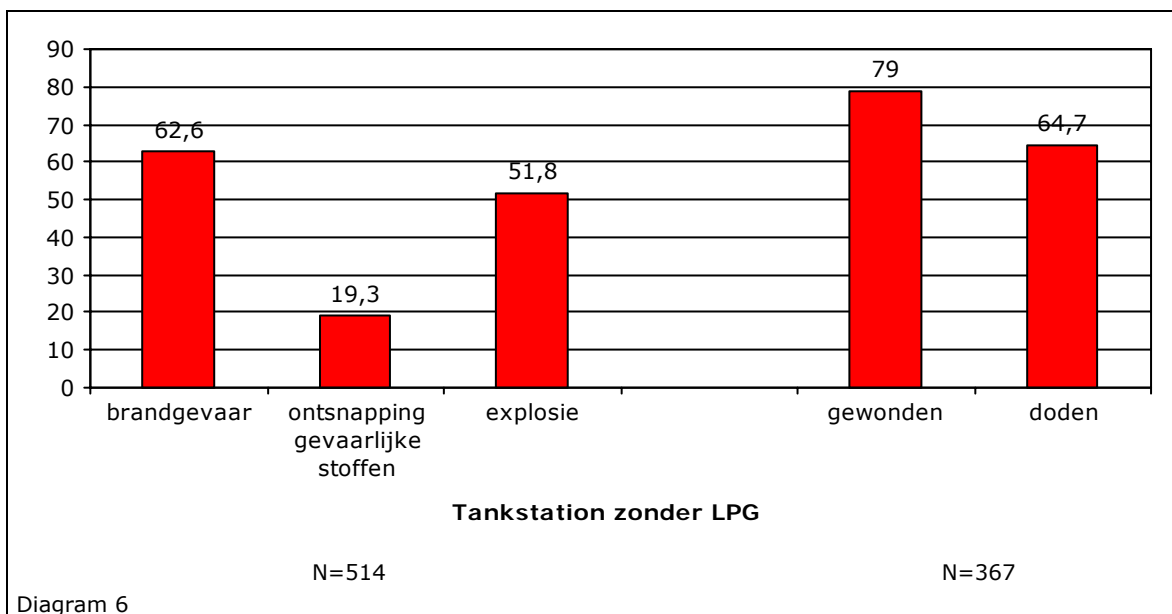

Diagram 6

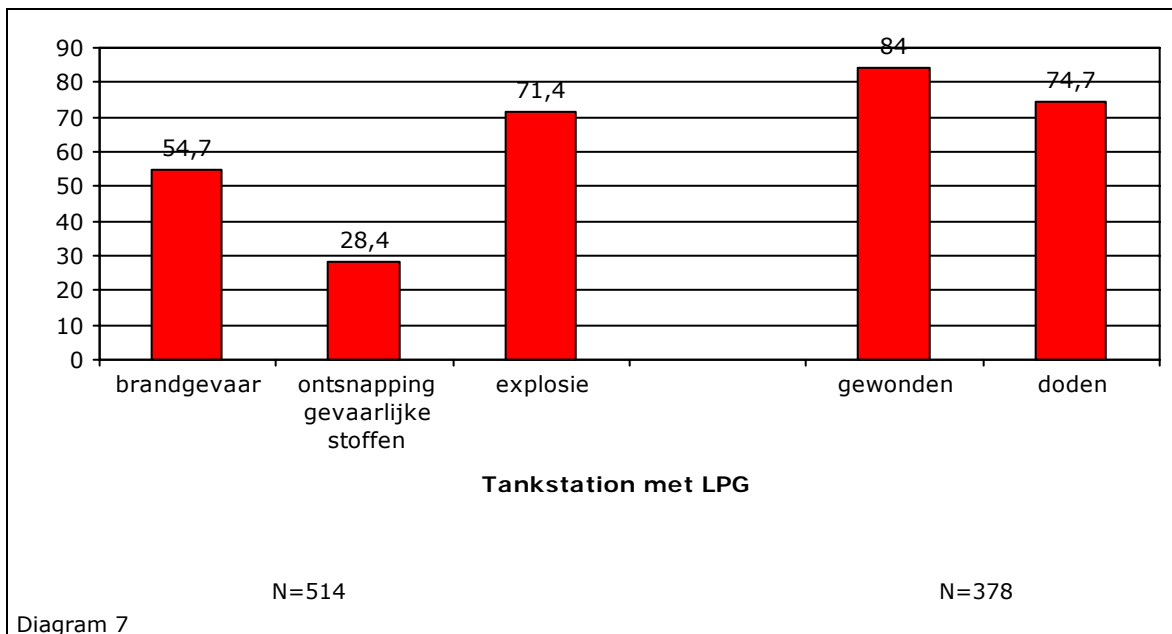
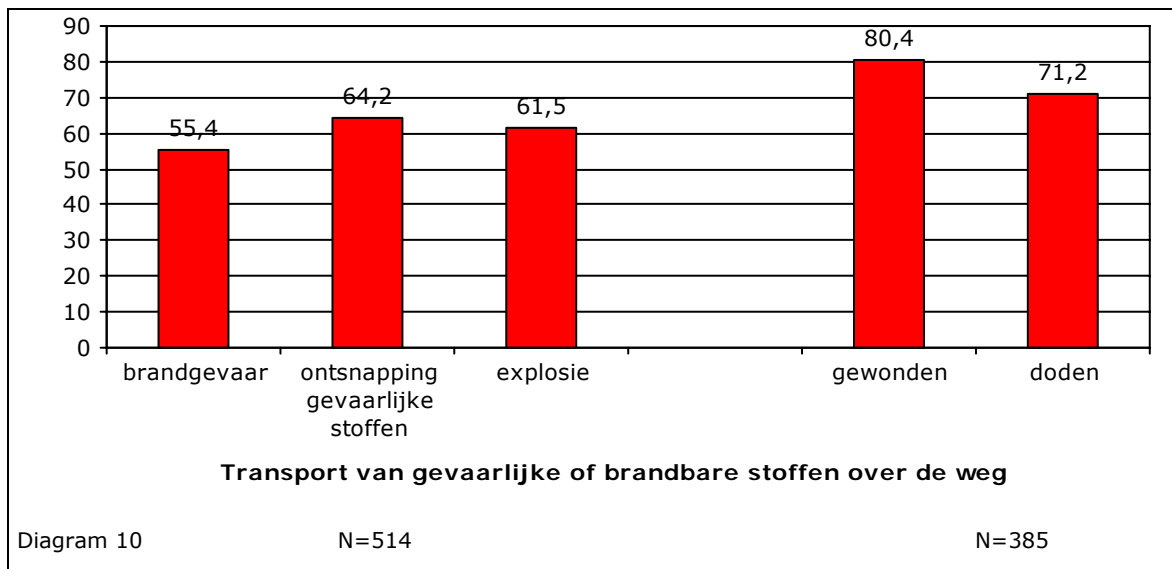
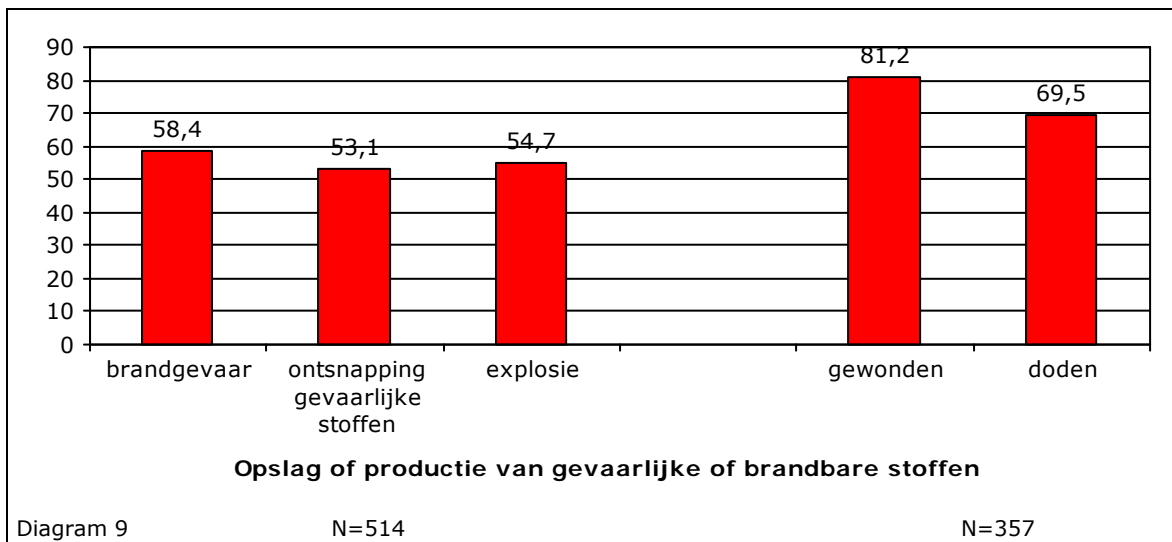
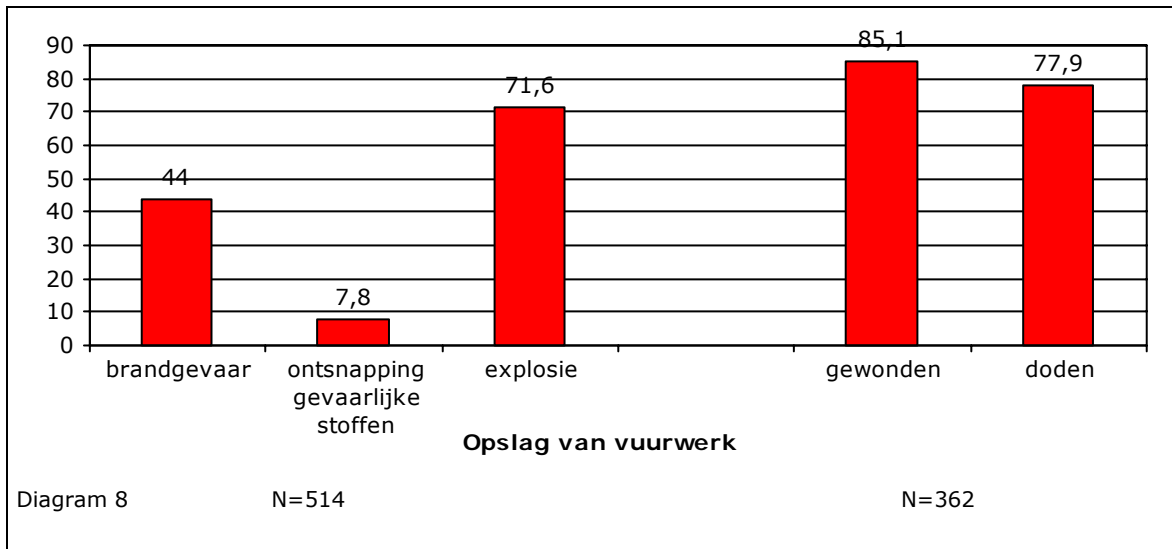
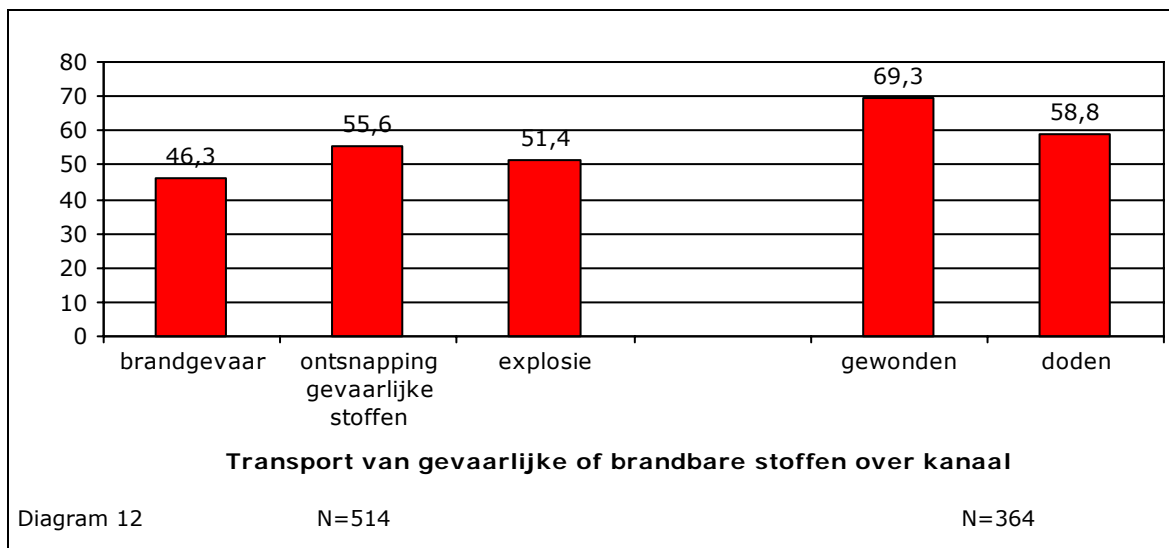
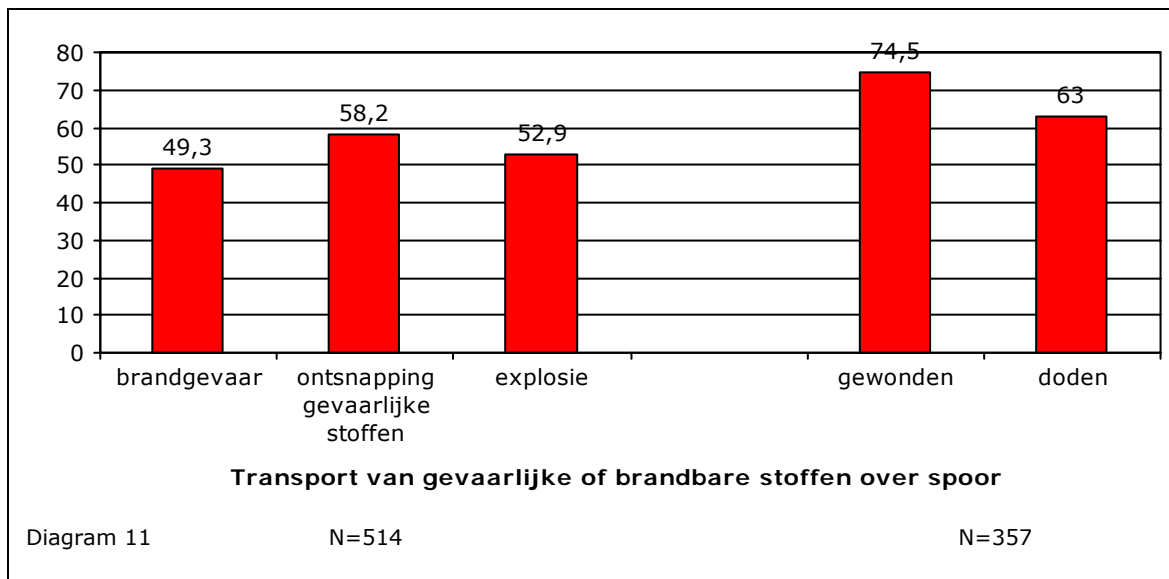

Diagram 7

Wat te verwachten gewonden en doden betreft zien we weinig echt grote verschillen tussen de diverse risicobronnen. Bij elke risicobron worden sneller gewonden dan doden verwacht. Het aantal respondenten dat gewonden verwacht ligt overal iets boven de 80%. Alleen bij transport van gevaarlijke of brandbare stoffen over spoor (75%) en kanaal (69%) ligt dit percentage iets lager. Ditzelfde gaat op voor het percentage van de respondenten dat doden verwacht: bij elke risicobron ligt dit zo rond de 70%, behalve bij transport van gevaarlijke of brandbare stoffen over spoor (63%) en kanaal (59%). Ook tankstation zonder LPG ligt hier met 65% iets onder.

Een andere opvallende score is het lage percentage respondenten (8%) dat verwacht dat er gevaarlijke stoffen kunnen ontsnappen bij een ongeluk met een opslag van vuurwerk. Uit de wetenschappelijke literatuur weten we namelijk dat alle drie de gevolgen (brandgevaar, ontsnapping gevaarlijke stoffen en explosie) voor alle genoemde risicobronnen mogelijk zijn, behalve tankstation zonder LPG. De percentages zouden in principe overal ongeveer gelijk moeten zijn als burgers de juiste kennis hadden.

De twee hoogste percentages zien we bij explosies voor tankstation met LPG (71%) en opslag van vuurwerk (72%). En dat terwijl explosies met vuurwerk praktisch niet meer mogelijk zijn.

Als we kijken of er significante verschillen bestaan tussen de drie participerende gemeenten, zien we dat dit zowel bij het verwachten van gewonden als het verwachten van doden niet het geval is.

Kijken we naar de gevolgen die mensen verwachten, dan zijn er wel degelijk significante verschillen tussen de gemeenten te bespeuren. We zien dat het elke keer de inwoners van de gemeente Hoogeveen zijn die lage percentages scoren wanneer er significante verschillen gevonden worden.

Tabel 11: Percentage mensen dat ja antwoordde

		Hoogeveen	Emmen	Aa en Hunze	Significant verschil?
Tankstation zonder LPG N=514	<i>Brandgevaar</i>	49,6%	67,2%	65,7%	ja
	Ontsnapping gevaarlijke stoffen	13,6%	20,3%	23,2%	nee
	<i>Explosie</i>	39,2%	56,2%	54,5%	ja
	Gewonden	74,7%	83,5%	70,8%	nee
	Doden	64,8%	67,3%	64,7%	nee
Tankstation met LPG N=514	<i>Brandgevaar</i>	45,6%	59%	53,5%	ja
	Ontsnapping gevaarlijke stoffen	25,6%	29,0%	30,3%	nee
	Explosie	65,6%	73,4%	72,7%	nee
	Gewonden	84%	86,9%	75,7%	nee
	Doden	75,6%	78,8%	62,1%	nee
Opslagplaats voor vuurwerk N=514	<i>Brandgevaar</i>	32,8%	47,2%	48,5%	ja
	Ontsnapping gevaarlijke stoffen	5,6%	8,3%	9,1%	nee
	<i>Explosie</i>	59,2%	75,5%	75,8%	ja
	Gewonden	85,2%	88,7%	75,3%	nee
	Doden	78,9%	81,6%	67,1%	nee
Opslag- of productieplaats gevaarlijke stoffen N=514	<i>Brandgevaar</i>	48%	60,7%	62,6%	ja
	Ontsnapping gevaarlijke stoffen	44%	55,9%	56,6%	nee
	<i>Explosie</i>	44%	58,3%	57,6%	ja
	Gewonden	76,2%	84,8%	77,2%	nee
	Doden	67,1%	71,7%	66,2%	nee
Snelweg waarover gevaarlijke stoffen worden vervoerd N=514	<i>Brandgevaar</i>	44%	59%	59,6%	ja
	<i>Ontsnapping gevaarlijke stoffen</i>	56,8%	64,5%	72,7%	ja
	<i>Explosie</i>	48%	65,9%	65,7%	ja
	Gewonden	76,9%	83,8%	75,6%	nee
	Doden	73,2%	72%	66,7%	nee
Spoorlijn waarover gevaarlijke stoffen worden vervoerd N=514	Brandgevaar	40%	52,4%	51,5%	nee
	Ontsnapping gevaarlijke stoffen	52%	59,7%	61,6%	nee
	<i>Explosie</i>	42,4%	56,2%	56,6%	ja
	Gewonden	76,8%	77,7%	63,4%	nee
	Doden	69,6%	65,1%	49,2%	nee
Kanaal waarover gevaarlijke stoffen worden vervoerd N=514	<i>Brandgevaar</i>	36,8%	49%	50,5%	ja
	Ontsnapping gevaarlijke stoffen	47,2%	57,2%	61,6%	nee
	<i>Explosie</i>	40,8%	54,5%	55,6%	ja
	Gewonden	68,6%	70,5%	66,6%	nee
	Doden	65,9%	58%	52,2%	nee

7.2 Externe veiligheid en overige risicobronnen

Ook hebben we de respondenten een vijftiental risico's/risicosituaties voorgelegd, met daarbij de volgende vraag: "Welke drie risico's of situaties ervaart u in zijn algemeenheid als meest bedreigend?" Hieronder de rangschikking van meest naar minst bedreigend zoals ingevuld door de respondenten:

Tabel 12: Meest bedreigende risico's

Epidemieën	30,9%
Drinkwatertekort	28,9%
Terrorisme	28,7%
Gevaarlijke stoffen in industrie en ambachtelijke bedrijven	28,1%
Milieuvervuiling	25,3%
Onveilige elektrische apparatuur of gasinstallaties in huis	24,4%
Uitval van elektriciteit	19,8%
Legionellabesmettingen	14,5%
Bos- en heidebranden	11,5%
Overstromingen/hoogwater	9,5%
Luchtvaartongeval	6,1%
Chlooropslag bij zwembaden	5,9%
UMTS-masten	4,8%
Elektromagnetische straling van huishoudelijke apparaten	4,8%
MKZ-uitbraak	2,6%

Deze lijst spreekt eigenlijk voor zich: epidemieën worden door de meeste respondenten gezien als het meest bedreigende risico, op de voet gevolgd door drinkwatertekort, terrorisme, gevaarlijke stoffen in industrie en ambachtelijk leven en milieuvervuiling. UMTS-masten (2%), elektromagnetische straling van huishoudelijke apparaten (2%) en MKZ-uitbraak (1%) worden door relatief weinig mensen als een grote bedreiging gezien.

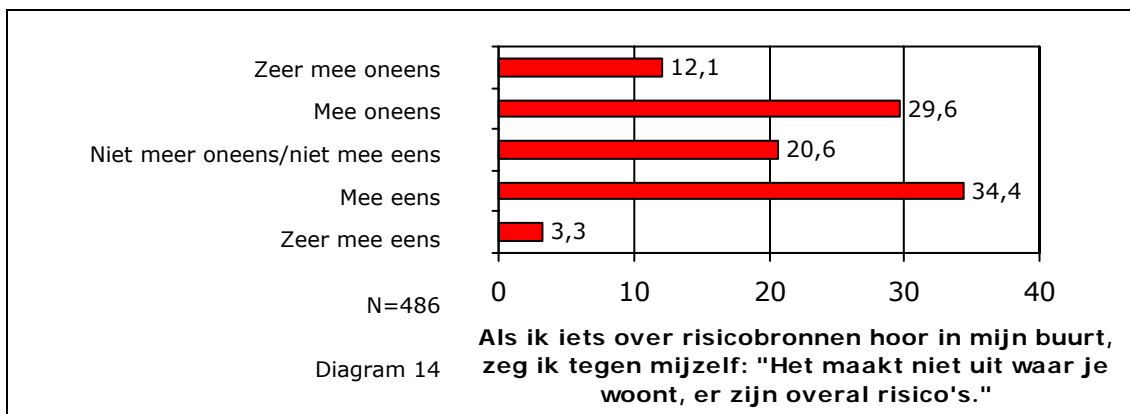
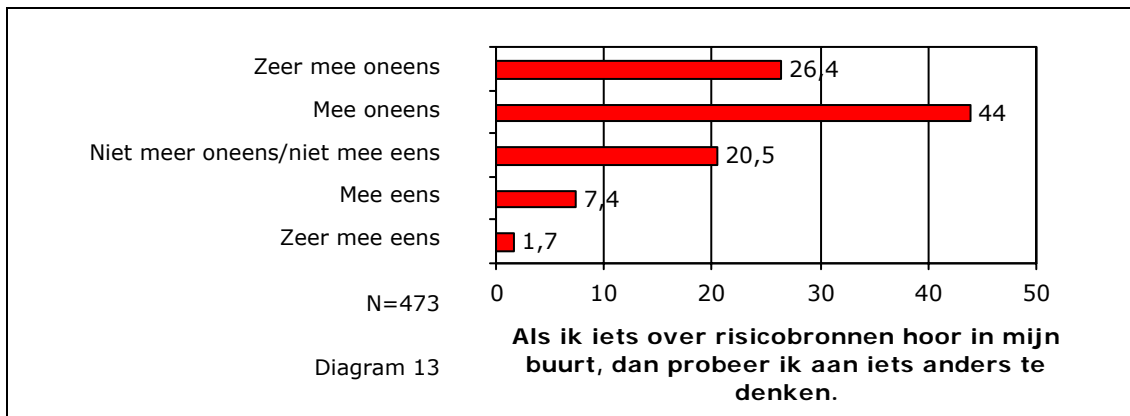
7.3 Relatie EV en andere risico's

Wat opvalt, is dat burgers andere risico's dan externe veiligheid bedreigender vinden. Dit blijkt ook uit andere onderzoeken. Dit pleit ervoor om de risicocommunicatie breder op te zetten dan alleen E.V.-risico's en Drenthe heeft daar met haar provinciale risicomatrix feitelijk al een voorspot op genomen.

8 GEVOELENS NAAR AANLEIDING VAN RISICOBRONNEN

In de vragenlijst is een aantal vragen opgenomen over de veiligheidsgevoelens van de respondenten. In dit hoofdstuk worden deze vragen uiteengezet.

Twee vragen uit de vragenlijst hadden betrekking op gevoelens ten aanzien van risicobronnen gelegen in de buurt van de respondenten.

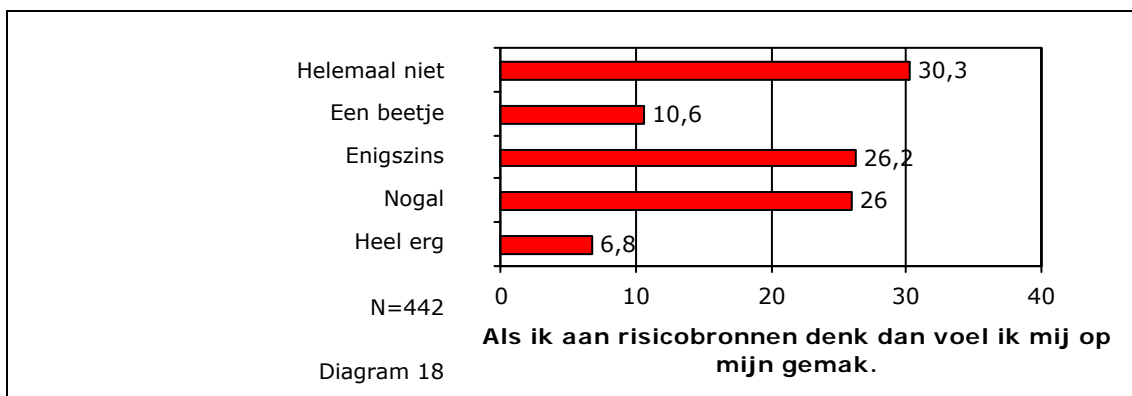
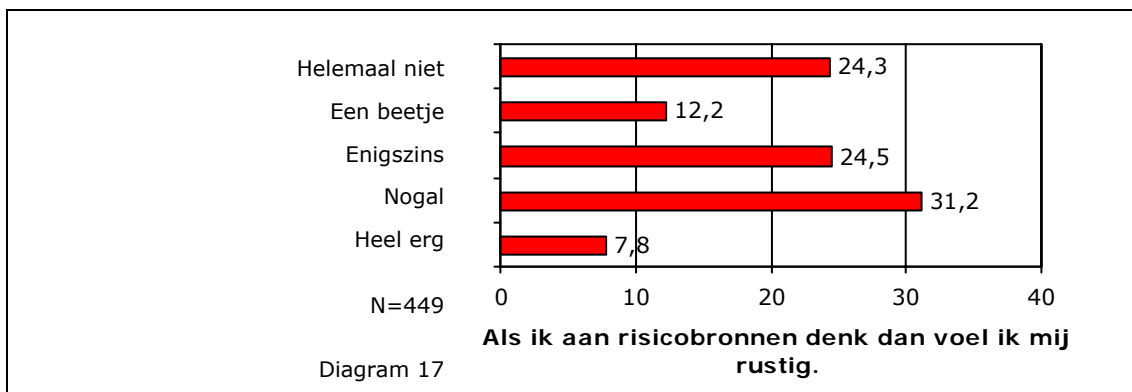
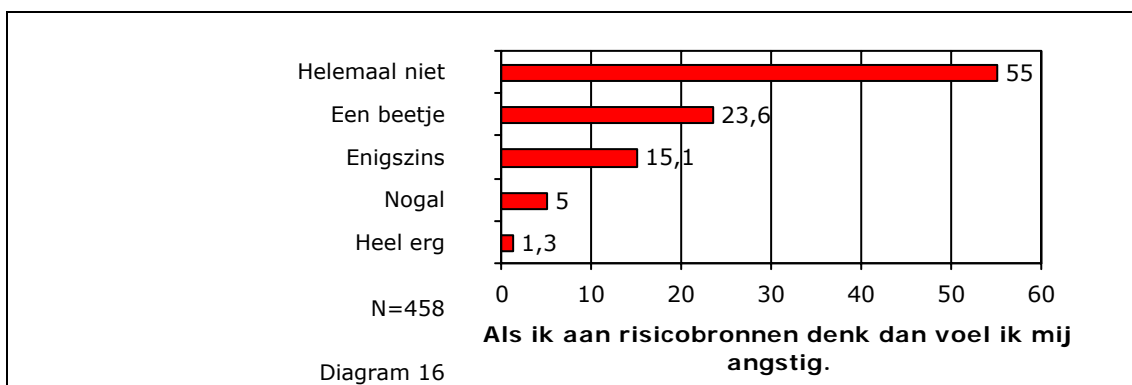
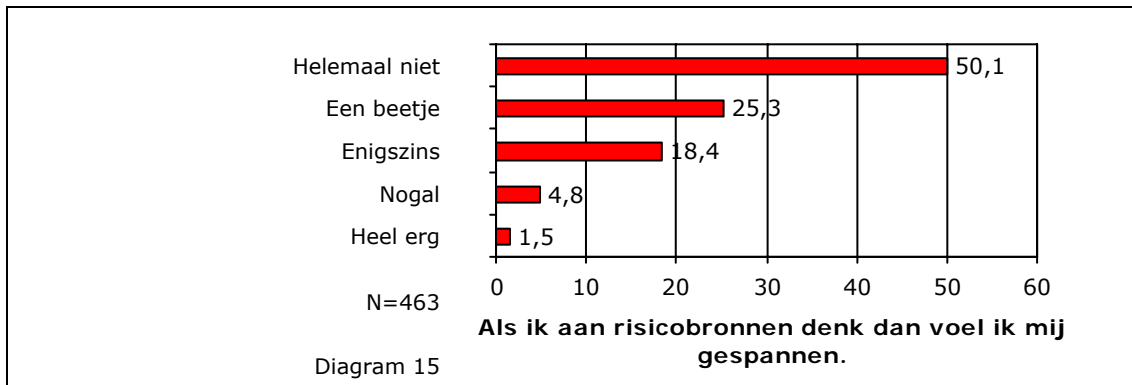
70% van de respondenten is het (zeer) oneens met de stelling dat ze aan iets anders denken als ze iets horen over risicobronnen. Iets minder dan 10% is het (zeer) eens met deze stelling.

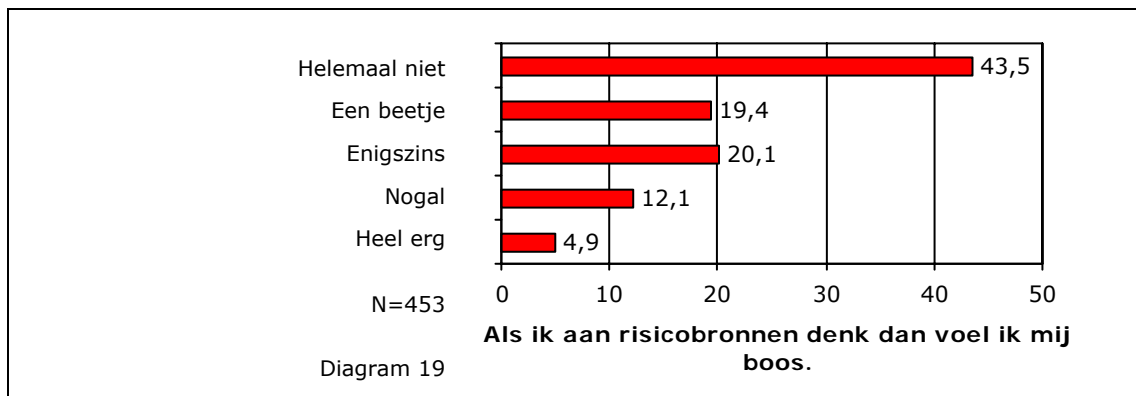
De stelling 'Als ik iets over risicobronnen hoor in mijn buurt, zeg ik tegen mijzelf: "Het maakt niet uit waar je woont, er zijn overal risico's"', wordt door 38% van de respondenten onderschreven en door een bijna even zo groot percentage (42%) verworpen.

Tabel 13: Percentage mensen dat (zeer) mee eens antwoordde

	Hoogeveen	Emmen	Aa en Hunze	Significant verschil?
Als ik iets over risicobronnen hoor in mijn buurt, dan probeer ik aan iets anders te denken.	8,1%	10,8%	5,5%	nee
Als ik iets over risicobronnen hoor in mijn buurt, zeg ik tegen mijzelf: "Het maakt niet uit waar je woont, er zijn overal risico's."	44,4%	38%	28%	nee

Vijf vragen uit de vragenlijst hadden betrekking op gevoelens ten aanzien van risicobronnen in zijn algemeenheid.

79% van de respondenten geeft aan zich (zo goed als) niet angstig te voelen bij het denken aan risicobronnen. 63% van de respondenten geeft aan zich (zo goed als) niet boos te voelen als ze denken aan risicobronnen.

Verder geldt dat 75% van de respondenten aangeeft zich (zo goed als) niet gespannen te voelen. Slechts 2% geeft aan zich heel erg gespannen te voelen als ze denken aan omgevingsrisico's.

39% van de respondenten geeft aan zich nogal of heel erg rustig te voelen als ze aan risicobronnen denken. 24% voelt zich juist helemaal niet rustig.

33% van de respondenten voelt zich nogal of heel erg op zijn gemak als ze aan risicobronnen denken. 30% voelt zich juist helemaal niet op zijn gemak.

Als we gaan vergelijken met de resultaten uit Wijchen en Friesland, dan zien we voor 'spanning' geen, maar voor 'angst' wel significante verschillen tussen de drie datasets. In Friesland zijn de mensen significant minder vaak 'helemaal niet angstig' als ze aan risicobronnen denken. Daarnaast zijn er ook significant meer mensen die juist 'heel erg angstig' zijn wanneer ze aan risicobronnen denken.

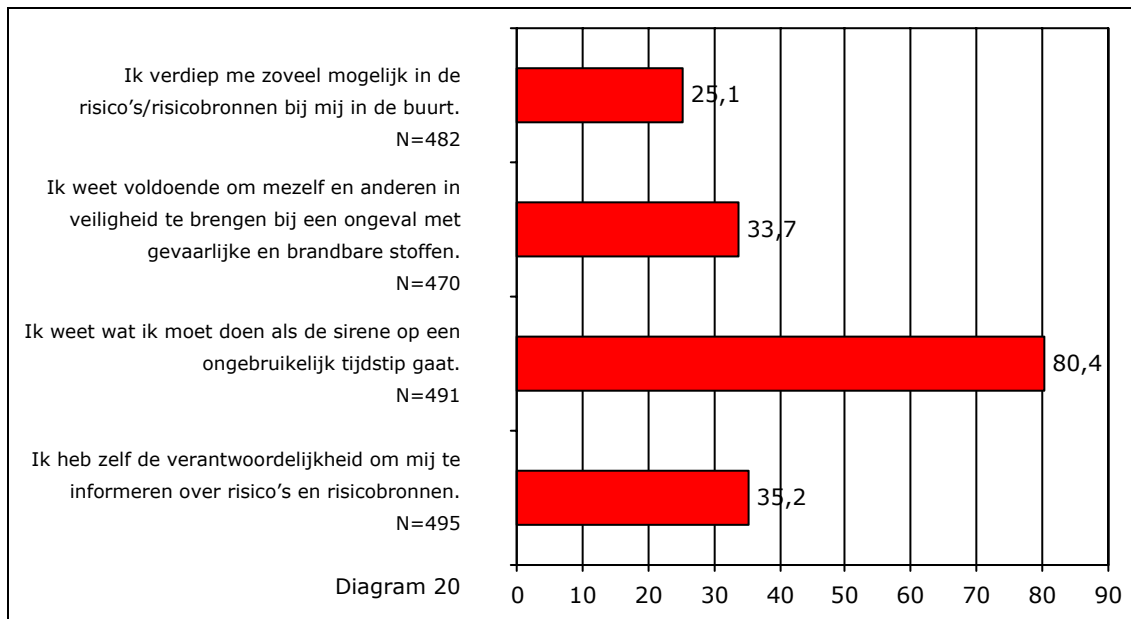
Kijken we naar verschillen qua beleving van emoties tussen de diverse leeftijdsklassen, dan zien we één significant verschil. Op de vraag of men zich boos voelt als men aan risicobronnen denkt, antwoorden jongeren relatief vaker dan ouderen 'helemaal niet'. Op de andere variabelen worden geen significante verschillen gevonden.

Tabel 14: Percentage mensen dat (zeer) mee eens antwoordde

	Hoogeveen	Emmen	Aa en Hunze	Significant verschil?
Als ik aan risicobronnen denk dan voel ik mij gespannen. N=463	3,7%	8,1%	3,6%	nee
Als ik aan risicobronnen denk dan voel ik mij angstig. N=458	3,7%	8%	4,6%	nee
Als ik aan risicobronnen denk dan voel ik mij rustig. N=449	38,7%	40,1%	23,3%	nee
Als ik aan risicobronnen denk dan voel ik mij op mijn gemak. N=442	43,1%	41,8%	35,8%	nee
Als ik aan risicobronnen denk dan voel ik mij boos. N=453	15,7%	19,5%	10,7%	ja

De idee dat de burgers sponzen zijn die alle informatie die je voor hun voeten werpt opzuigen, is reeds lang verworpen door de wetenschap. Burgers zoeken gericht naar informatie waarvan ze vermoeden die te kunnen gebruiken: informatiezoekgedrag. Hierbij selecteren ze zelf de boodschappen waaraan ze zich blootstellen, en interpreteren ze deze ieder op hun eigen manier.

In de vragenlijst zijn enkele vragen opgenomen over dit informatiezoekgedrag. Deze zullen in dit hoofdstuk uiteengezet worden.

De percentages in de bovenstaande diagram zijn het aantal mensen dat antwoordde het er (zeer) mee eens te zijn.

35% van de respondenten vindt dat ze zelf de verantwoordelijkheid hebben zich te informeren over risicobronnen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat 25% van de respondenten zich verdiept in risicobronnen in de buurt.

34% van de respondenten geeft aan voldoende te weten om zichzelf en anderen in veiligheid te brengen bij een ongeval met gevaarlijke en brandbare stoffen.

Van alle respondenten weet 80% wat ze moeten doen als de sirene op een ongebruikelijk tijdstip gaat. Wel blijkt uit de analyse dat jongeren significant vaker dan ouderen weten wat ze moeten doen.

Vergelijken we met Friesland en Wijchen, dan zien we geen significante verschillen voor de tweede hierboven genoemde stelling, maar wel voor 'Ik weet wat ik moet doen als de sirene op een ongebruikelijk tijdstip gaat'. De mensen in Friesland antwoorden hier significant vaak 'zeer mee oneens' of 'mee oneens' op, en significant weinig Friezen zijn het zeer met deze stelling eens. De getallen van Drenthe zijn vergelijkbaar met die van Wijchen.

Tabel 15: Percentage mensen dat (zeer) mee eens antwoordde

	Hoogeveen	Emmen	Aa en Hunze	Significant verschil?
Ik verdiep me zoveel mogelijk in de risico's/risicobronnen bij mij in de buurt. N=482	22,6%	27,2%	22,1%	nee
Ik weet voldoende om mezelf en anderen in veiligheid te brengen bij een ongeval met gevaarlijke en brandbare stoffen. N=470	32,4%	36,3%	27%	nee
Ik weet wat ik moet doen als de sirene op een ongebruikelijk tijdstip gaat. N=491	82,2%	79,8%	80,2%	nee
Ik heb zelf de verantwoordelijkheid om mij te informeren over risico's en risicobronnen. N=495	32,8%	36%	35,9%	nee

We zien in tabel 15 dat er geen significante verschillen tussen de drie participerende gemeenten bestaan wat deze vier vragen betreft.

Toen we vroegen wat de mensen doen als de sirene op een ongebruikelijk tijdstip gaat, kregen we de volgende antwoorden:

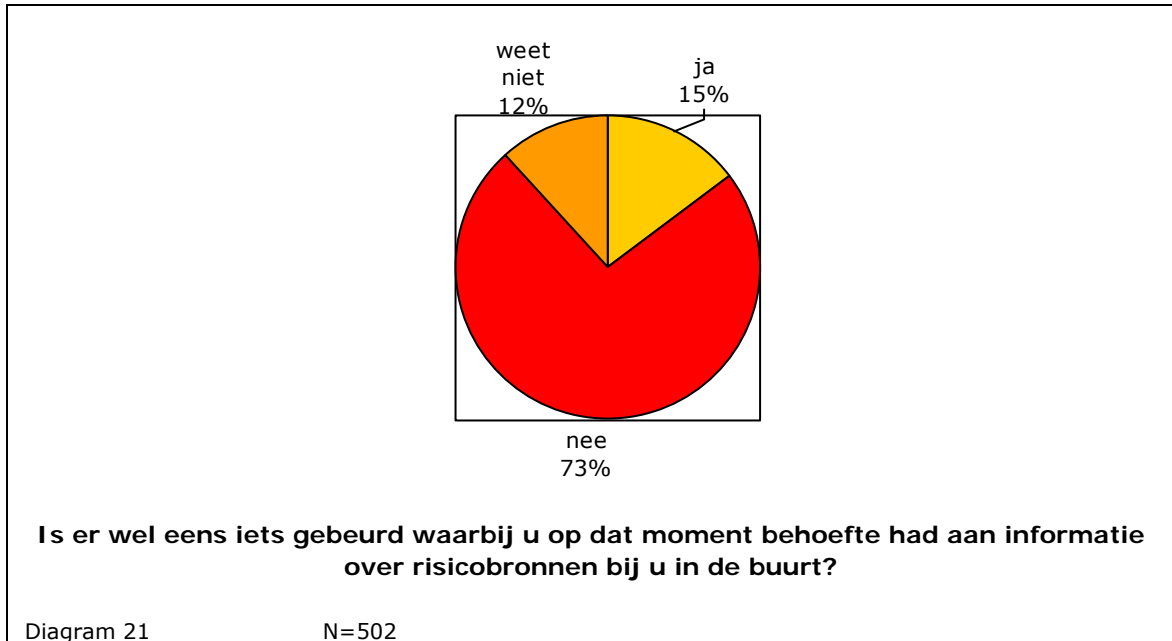
Tabel 16: Wat doet u als u de sirene op een ongebruikelijk tijdstip hoort?

	Totaal
Naar binnen, ramen en deuren toe en MEDIA RAADPLEGEN	335
Binnen blijven (geen media)	21
Afwachtende houding/doorgaan met bezigheden	11
Geen idee	7
Instructiekaart/crisisenvolpde opvolgen	4
Contact zoeken met andere mensen	4
Kijken wat er is	3
Totaal	388

Veel mensen geven aan naar binnen te gaan en de ramen en deuren te sluiten. Hiervan raadpleegt het overgrote deel eveneens de media om zichzelf op de hoogte te stellen van wat er is gebeurd en hoe te handelen. 11 mensen antwoorden dat ze gewoon doorgaan met waarmee ze bezig waren.

10 PERSOONLIJKE ERVARINGEN

De behoefte aan risicocommunicatie is mede afhankelijk van de persoonlijke ervaringen van mensen op het gebied van omgevingsrisico's.

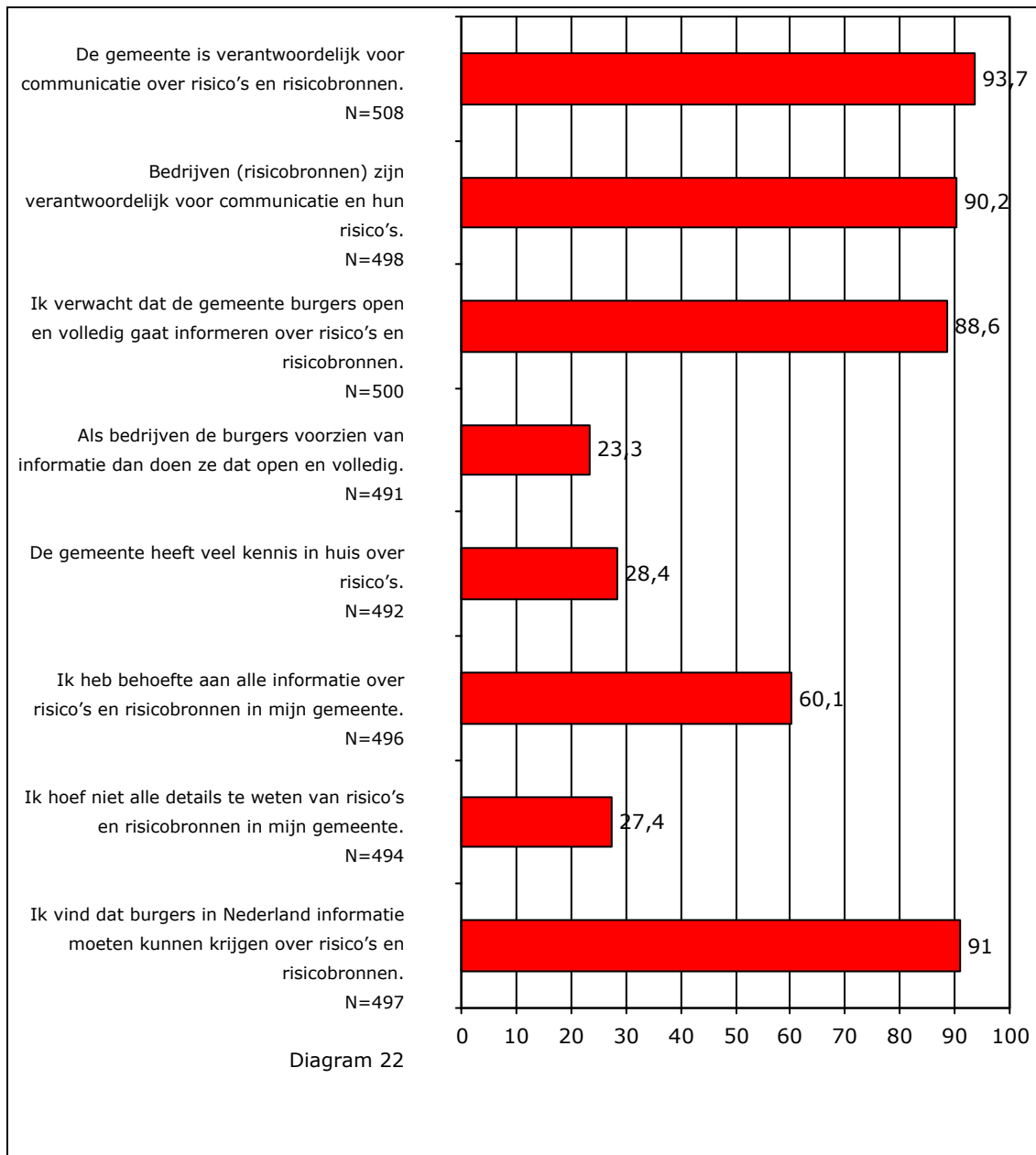
We zien dat 73% van de respondenten aangeeft nog nooit behoefte gehad te hebben aan informatie over risicobronnen in de buurt. Voor 15% geldt dat dit wel het geval was. Op de vraag welke gebeurtenis dit dan was, antwoordden de respondenten als volgt:

Tabel 17: Bij welke gebeurtenis had u behoefte aan meer informatie over risicobronnen?

Vuurwerkcramp Enschede	11
Lekkage bij AKZO	2
Bijlmerramp	2
Totaal	15

11.1 Vertrouwen en verantwoordelijkheid

In dit hoofdstuk lichten we toe wie het publiek verantwoordelijk acht voor de communicatie over risicobronnen en in hoeverre men vertrouwen heeft in deze informatie. Daarna zetten we uiteen aan welke communicatiemiddelen het publiek haar voorkeur geeft en over welke onderwerpen ze geïnformeerd wil worden.

Alle bovenstaande percentages zijn het aantal mensen dat het (zeer) eens was met de geponeerde stelling.

We zien dat meer dan 90% van de respondenten aangeeft dat zowel bedrijven als de gemeente verantwoordelijk is voor de communicatie over risico's en risicobronnen.

Het vertrouwen in de gemeente is veel groter dan in bedrijven, als het gaat om risicocommunicatie: 89% van de respondenten geeft aan dat ze verwachten dat de gemeente open en volledig informeert. Voor bedrijven is dit percentage slechts 23%.

De verantwoordelijkheid die mensen de gemeente toedichten in de communicatie over risicobedrijven staat in schril contrast met de kennis die men de gemeente toedicht. Slechts 28% van de respondenten denkt dat de gemeente veel kennis in huis heeft over risicobronnen. In die zin zou het zinvol zijn de bedrijven een actieve rol te geven in de risicocommunicatie door de overheid. Kennis vertrouwen van overheid en bedrijfsleven vullen elkaar dus aan.

60% van de respondenten geeft aan behoefte te hebben aan alle informatie over risico's in de gemeente, terwijl 27% zegt niet alle details over risico's en risicobronnen te willen weten.

Liefst 91% van de respondenten geeft aan dat ze vinden dat burgers in Nederland informatie moeten krijgen over risico's en risicobronnen.

Vergelijken we de derde en de vijfde van bovenstaande stellingen met de data uit Wijchen en Friesland, dan zien we bij de vijfde geen significante verschillen, maar bij de derde wel. Met name Wijchenaren verwachten meer dat de gemeente de burgers open en volledig gaat informeren over risico's en risicobronnen.

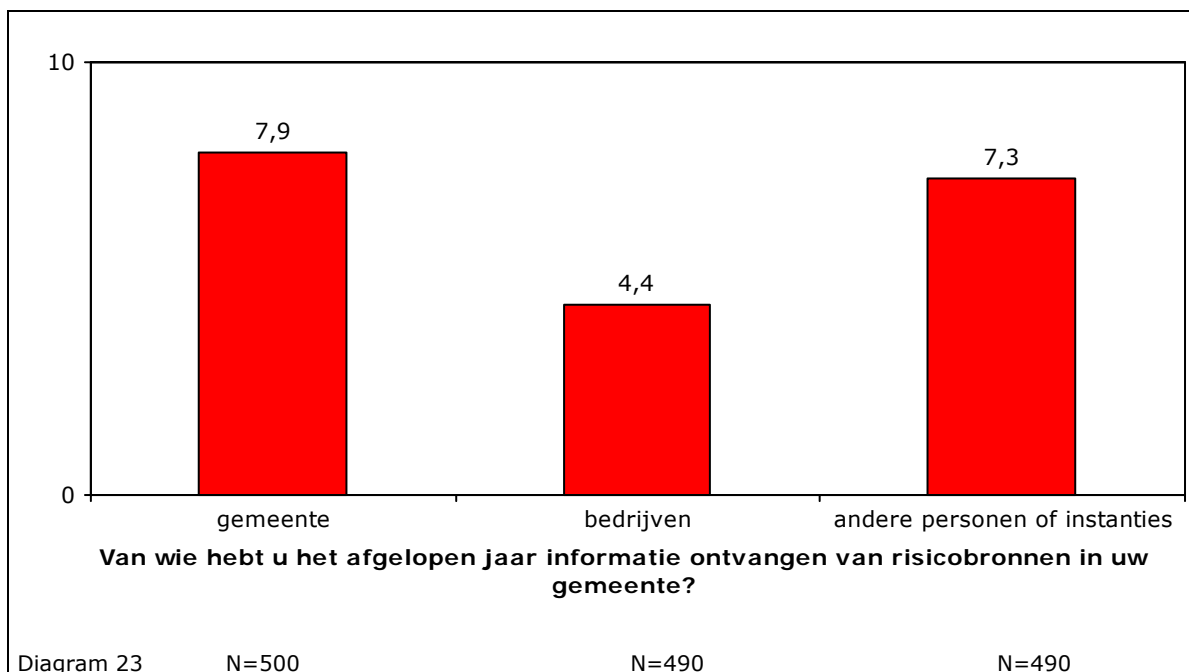
Tabel 18: Percentage mensen dat (zeer) mee eens antwoordde

	Hoogeveen	Emmen	Aa en Hunze	Significant verschil?
De gemeente is verantwoordelijk voor communicatie over risico's en risicobronnen. N=508	91,9%	95,1%	91,7%	nee
Bedrijven (risicobronnen) zijn verantwoordelijk voor communicatie over risicobronnen. N=498	87,7%	92,5%	86,1%	nee
Ik verwacht dat de gemeente burgers open en volledig gaat informeren over risico's en risicobronnen. N=500	90,8%	87,9%	87,9%	nee
Als bedrijven de burgers voorzien van informatie dan doen ze dat open en volledig. N=491	20,1%	24,2%	24,3%	nee
De gemeente heeft veel kennis in huis over risico's. N=492	26,4%	29%	29,5%	nee
Ik heb behoefte aan alle informatie over risico's en risicobronnen in mijn gemeente. N=496	59,6%	63,4%	51,1%	nee
Ik hoef niet alle details te weten van risico's en risicobronnen in mijn gemeente. N=494	55,9%	52,7%	60%	nee
Ik vind dat burgers in Nederland informatie moeten kunnen krijgen over risico's en risicobronnen. N=498	88,3%	93,6%	86,6%	nee

Tabel 18 toont dat er geen significante verschillen zijn tussen de drie Drentse gemeenten wat betreft de antwoorden op deze vragen.

11.2 Informatiehistorie

We hebben burgers gevraagd van wie ze het afgelopen jaar informatie over risicobronnen in hun gemeente hebben ontvangen.

8% heeft informatie van de gemeente ontvangen, 4% van bedrijven en 7% van andere personen of instanties. Hierbij moet worden opgemerkt dat bovenstaande percentages berekend zijn na het weglaten van de categorie 'weet niet'. We zien hier geen significante verschillen tussen de drie participerende gemeenten.

Op de vraag welke informatie dit dan was, kregen we de volgende antwoorden:

Tabel 19: Welke informatie heeft u ontvangen?

Essent: wat te doen als je gaslucht ruikt?	5
Gemeente: Denk vooruit/Risicokaart	4
NAM	4
Rendo: Wat te doen als je gaslucht ruikt?	2
Norit: info n.a.v. bedrijfsongeval	2
Totaal	17

11.3 Gewenste communicatievorm, -middelen en media

12% van de respondenten geeft aan behoefte te hebben aan een informatiebijeenkomst met de gemeente. Wat betreft risicobedrijven is dit percentage bijna 8%. Let wel: deze data zijn afkomstig uit vraag 16 van de enquête. Kijken we naar vraag 18, dan zien we dat men het liefst informatie over risico's ontvangt van lokale media: het plaatselijke of regionale huis-aan-huisblad, RTV Drenthe en de gemeentelijke informatiepagina. E-mails en bijeenkomsten van risicobedrijven zijn met 0,6% en 0,5% beduidend minder in trek. We zien dat informatie van de gemeente een stuk hoger aangeschreven wordt dan die afkomstig van risicobedrijven. Brieven, folders, nieuwsbrieven en de website van de gemeente scoren beduidend hoger dan brieven, e-mails of bijeenkomsten van een bedrijf. Een overzicht van de geprefereerde middelen in volgorde van belangrijkheid:

Tabel 20: Ik wil graag informatie over mogelijke risico's in mijn omgeving ontvangen via...

Een plaatselijk of regionaal huis-aan-huisblad	58,9%
De regionale omroep RTV Drenthe	38,8%
De gemeentelijke informatiepagina	38,0%
Brieven van de gemeente	36,5%
Specifieke folders of brochures van de gemeente	35,3%
De website van de gemeente	29,2%
Een periodieke nieuwsbrief van de gemeente	25,3%
Een landelijke radio- of televisiezender	18,0%
De digitale risicokaart	16,4%
Een landelijke krant	14,9%
Een lokale kabelkrant	12,2%
Brieven van een bedrijf	9,7%
De lokale radio- of televisiezender	9,3%
Een leefbaarheidsgroep	8,1%
Emails van de gemeente	7,9%
De website van de provincie	6,6%
Een bijeenkomst van de gemeente	4,1%
Een bijeenkomst van het bedrijf	2,3%
E-mails van het bedrijf	1,9%

We zien dat de eerste twee plaatsen (plaatselijk huis-aan-huisblad en RTV Drenthe) gereserveerd zijn voor lokale of regionale media. Ook zien we dat informatie die via de gemeente verloopt een stuk populairder is dan media van de hand van bedrijven. Tevens zien we dat zowel bijeenkomsten als e-mail (ongeacht de zender) niet hoog scoren. Deze informatie ontvangt 55% van de respondenten graag elk jaar, terwijl 34% alleen informatie wil ontvangen als er bij een risicobedrijf iets verandert.

Als we kijken of we significante verschillen zien tussen de diverse leeftijdsgroepen, zien we enkele verschillen. Het blijkt namelijk dat het voornamelijk ouderen zijn die hun informatie via de gemeentelijke informatiepagina en de regionale omroep RTV Drenthe ontvangen. Er zijn significant meer jongeren die hun informatie het liefst via de website van de gemeente ontvangen.

11.4 Landelijke digitale risicokaart

13% van de respondenten zegt al eens van de digitale risicokaart te hebben gehoord en 7,5% heeft haar al eens bekeken. Dat is twee keer zoveel als de 0-meting en 1-meting in Wijchen (resp. 6,5%/3,5% en 9,4%/4,4%). 17% van de mensen vindt de risicokaart begrijpelijk, tweederde was neutraal⁽²⁾ en 14% vond de kaart niet of weinig begrijpelijk. Vier op de tien mensen zeggen de risicokaart in de toekomst (vaker) te zullen bekijken en bijna de helft is neutraal (weet het niet). Van de mensen die haar nog nooit hebben bekeken, zegt bijna driekwart de kaart in de toekomst te gaan bekijken.

Uit deze cijfers kunnen we afleiden, dat, los van de kwaliteit en publieksvriendelijkheid van de digitale risicokaart, er wel behoefte is aan een digitaal consultatiemedium voor omgevingsrisico's. ⁽³⁾ Een goede marketing van de kaart zal het gebruik ervan zeker doen toenemen. In de reeks communicatiemiddelen neemt de digitale risicokaart met 16% een negende plaats in; daar staat tegenover de gemeentelijke website als infobron met 29% op de zesde rang staat.

11.5 Inhoud van de communicatie

In het onderzoek zijn verscheidene onderwerpen opgesomd waar de respondent wellicht belangstelling voor zou kunnen hebben. We hebben elke respondent gevraagd een top 5 te maken van deze onderwerpen in volgorde van belangrijkheid.

In de onderstaande tabel ziet u een overzicht van alle genoemde onderwerpen:

Tabel 21: Belangrijkste onderwerpen

Over de aanwezigheid van bedrijven in de directe leefomgeving die gevaarlijke stoffen opslaan	53,1%
Over welke risico's we bij risicobronnen in de gemeente nu eigenlijk praten en waar	41,3%
Wat de gemeente doet als zich een calamiteit voordoet	40,5%
Wat de gemeente doet om bepaalde risico's zo klein mogelijk te maken	38,4%
Welke preventieve maatregelen men zelf kan nemen om de gevolgen van een ramp zoveel mogelijk te beperken	38,0%
Waar men terecht kan voor andere informatie over risicobronnen in de gemeente	29,3%
Of er in uw gemeente bepaalde wegen zijn aangewezen voor het transport van gevaarlijke stoffen over de weg.	28,8%
Welke gevaarlijke stoffen er binnen de gemeente worden vervoerd	23,6%
Wat de gemeente doet aan controleactiviteiten van vergunningen voor risicobronnen	18,3%
Wat de gemeente doet wanneer een bedrijf de regels overtreedt	14,3%
Wat de verantwoordelijkheid van een risicobedrijf is voor een veilige situatie	8,7%
Wat nou precies een risicobron is en hoe dat berekend wordt	8,1%
Welke voorschriften en regels er zijn voor de opslag en het vervoer van gevaarlijke stoffen	3,5%

² Bij dit percentage moeten we aantekenen dat een aantal mensen in de categorie 'neutraal' de risicokaart noch kent, noch gezien heeft. Het aantal mensen dat waardeoordeel geeft N=120 is groter dan het aantal dat zegt kaart gezien te hebben N = 37.

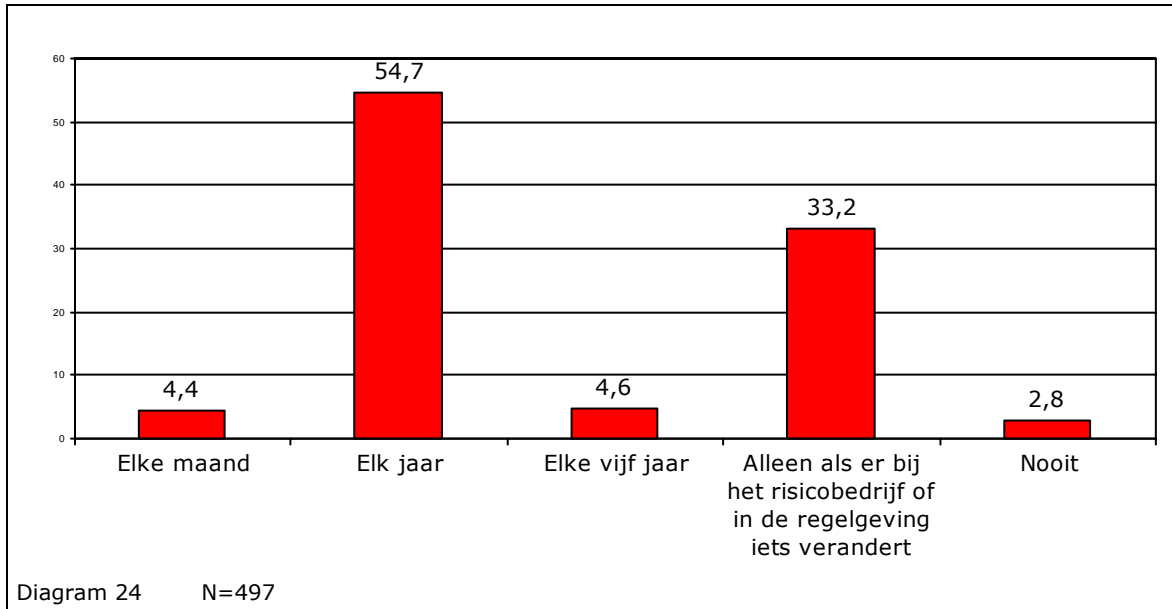
³ Er is een verschil tussen wat mensen zeggen te gaan doen en wat ze echt doen (stated preference). Kortom, als ze zeggen de risicokaart te gaan raadplegen geeft dat nog geen absolute zekerheid dat dat gaat gebeuren.

11.6 Communicatiefrequentie

In deze paragraaf gaan we kort in op de vraag hoe vaak de burgers informatie over risicobronnen willen ontvangen. Hiertoe is in de vragenlijst de volgende vraag opgenomen:

“Hoe vaak zou u informatie over risico’s of risicobronnen willen ontvangen?”

Er werd als volgt geantwoord:

55% van de respondenten wil elk jaar informatie ontvangen over risico’s. 33% wil dit alleen als er bij het risicobedrijf of in de regelgeving iets verandert. Voor elk van de drie gemeenten geldt dat de inwoners het liefst elk jaar informatie ontvangen, maar voor Emmen is dit sterker dan voor de overige twee gemeenten, terwijl de inwoners van Emmen minder vaak dan die van Hoogeveen en Aa en Hunze ‘alleen als er bij het risicobedrijf of in de regelgeving iets verandert’ hebben ingevuld.

Uit de vergelijking met de datasets uit Wijchen en Friesland blijkt dat de Friezen (omwonenden bedrijventerrein) significant vaker dan de anderen elke maand informatie willen ontvangen over risico’s of risicobronnen.

12.1 Betrokkenheid, perceptie en (zender)vertrouwen

Als we bovenstaande parameters voor het risicocommunicatiebeleid bij elkaar plaatsen, kunnen we de volgende rode draad ontdekken. Overigens beperken we ons hierbij uitdrukkelijk tot publieksvoorlichting.

De inwoners van de provincie Drenthe zijn niet buitengewoon ongerust over risico's en in dat opzicht vergelijkbaar met de inwoners van andere regio's. Verder zijn ze overwegend 'gemiddeld' betrokken, zo blijkt uit het onderzoek. Ze hebben in elk geval een lagere betrokkenheid dan omwonenden van een bedrijventerrein in Friesland.

Risicocommunicatie is naar onze ervaring ook een kip-en-ei-discussie. Naarmate er meer risicocommunicatie heeft plaatsgevonden en mensen dus al meer kennis hebben, stellen ze ook meer en specifiekere vragen. En wordt hun betrokkenheid ook groter. Aanbod genereert ook vraag.

Wat dit betreft is het uitvoeren van dit onderzoek een goede eerste stap geweest. Ook onderzoek is immers een vorm van communicatie: je geeft als provincie een bepaald gewicht aan een onderwerp en plaatst het als zodanig op de agenda's van de burgers. Niet alleen de deelnemers, maar iedereen die er op welke wijze dan ook (de gemeentelijke informatiepagina, de 'dorpspomp') mee in aanraking is gekomen. De ervaring hebben we uitdrukkelijk opgedaan in verscheidene onderzoeken, onder meer in Gelderland en Friesland.

De Drentenaren zitten wat betreft de risicocommunicatie niet 'op het puntje van hun stoel'. Dit betekent concreet dat de provincie, brandweer en gemeenten de tijd kunnen nemen om hun risicocommunicatiebeleid uit te kristalliseren en activiteiten te plannen en uit te voeren. Het hoeft niet 'hals over kop'. In die zin is het niet urgent. Het is wel urgent in de zin dat de inwoners van Drenthe een duidelijke behoefte hebben aan risico-informatie. Uitgaande van de responsverdeling blijken de hoger opgeleiden en mensen in leeftijdscategorie 35 tot 65 jaar op dit moment de grootste belangstelling te hebben voor het onderwerp omgevingsrisico's.

Belangrijk is ook de conclusie uit het onderzoek dat de inwoners de gemeente verantwoordelijk achten voor de risicocommunicatie. Gelijktijdig heeft de gemeente als (af)zender van risico-informatie een hoge betrouwbaarheid. Beide zijn gunstige uitgangspunten voor het risicocommunicatieproces.

12.2 Gewenste inhoud/boodschap communicatie

- Opvallend verschil tussen de drie Drentse gemeenten is de hogere frequentie waarmee inwoners van Hoogeveen transportrisico's noemen, naast tankstations met LPG. Hoogeveen bevindt zich bij een knooppunt van autosnelwegen en treinverbindingen. Dit zou hier de oorzaak van kunnen zijn. Los hiervan (geldt voor alle drie) dat tankstations zonder LPG niet of nauwelijks een extern veiligheidsrisico zijn – zeker niet wat betreft explosiegevaar. In die zin is de beeldvorming niet conform de werkelijkheid. De vraag is alleen of er nog zoveel tankstations zonder LPG bestaan. Het explosiegevaar van vuurwerkopslag is ook geringer dan het beeld van respondenten suggereert. Dit moeten in de toekomstige risicocommunicatie punten van aandacht zijn.

We zouden Hoogeveen niet adviseren de geconstateerde verschillen met Emmen en Aa en Hunze een stempel te laten drukken op de plaatselijke risicocommunicatie. Sterker nog, we adviseren de Drentse gemeente, juist uitgaande van de onderzoeksresultaten, zoveel mogelijk samen te werken en voor een gelijksoortige communicatieaanpak te kiezen.

- Slechts eenderde (35%) van de Drentenaren heeft de indruk dat de gemeenten de bedrijven goed controleert. Dat spoort met uitslagen uit andere onderzoeken (Wijchen 31%, Friesland 31%). In de risicocommunicatie moeten de gemeenten dus meer aandacht besteden aan de communicatie over handhaving en controleactiviteiten op het terrein van externe veiligheid. Zeker omdat we ook weten dat slechts 28% van de respondenten de gemeenten veel kennis over risicobedrijven toedicht. Wél vindt liefst 95% van de respondenten dat de gemeente verantwoordelijk is voor de communicatie over risicobronnen. Reden te meer dus in de communicatie te benadrukken dat de gemeente dagelijks bezig is met de controle en handhaving van de veiligheid van bedrijven met een milieuvergunning.
- Zelfredzaamheid is een key-thema binnen risicocommunicatie. Het gaat er niet alleen om dat mensen weten welke risicobronnen zich in hun omgeving bevinden, maar ook wat ze zelf kunnen doen om de risico's zo klein mogelijk te maken en wat te doen in geval van een calamiteit. Twee derde van de mensen vindt dat ze weinig tot geen invloed kunnen uitoefenen op het voorkomen van risico's en slechts een vijfde denkt dat ze kunnen voorkómen met de gevolgen te maken te krijgen. Dit zijn 'normale' scores. (Wijchen 52%/20% en Friesland 77%/21%). We kunnen er uit leren dat burgers in de sfeer van Ruimtelijke ordening en vergunningverlening meer betrokken moeten worden en dat informatie ter bevordering van de zelfredzaamheid standaard moet zijn in risicocommunicatie.
- Bovenstaande onderwerpen staan ook in de top 5 van meest genoemde zaken. Zie daarvoor tabel 21.

12.3 Keuze van communicatievormen en –middelen

Afdalend naar het meer concrete niveau van keuze van communicatievormen en -middelen, komen we tot de volgende adviezen:

12.3.1 Communicatievormen

De inwoners van Drenthe willen in eerste instantie met communicatiemiddelen of via de media geïnformeerd worden. Zij hebben geen grote behoefte aan persoonlijke ontmoetingen met vertegenwoordigers noch van de gemeente, noch van de bedrijven (risicoveroorzakers). Er bestaat voor de provincie en gemeente(n) dus geen directe aanleiding om op korte termijn een informatiebijeenkomst over omgevingsrisico's te organiseren ⁴.

Wat de media betreft zien we dat de inwoners van Drenthe het liefst informatie ontvangen via een plaatselijk of regionaal huis-aan-huisblad of de regionale omroep RTV Drenthe. De gemeente kan de burgers het beste informeren met conventionele communicatiemiddelen. Er bestaat een grote voorkeur voor brieven en folders. Maar ook digitale media (Internet) is een goed informatiekanaal.

Tijdens het publieksonderzoek heeft driekwart van de respondenten gezegd dat actief meedenken over omgevingsrisico's en risicocommunicatie de omgeving veiliger maakt. Op de vraag of ze zelf willen meedenken antwoord 5% bevestigend. Kortom, het is maar de vraag of burgers op bepaalde participatiepanels o.i.d. zitten te wachten. We verwachten dat de 'doorsnee' burgers dat in elk geval niet doen. Gemeenten moeten zelf beslissen of ze er niettemin mee aan de slag willen.

⁴ Een uitzondering moet misschien gemaakt worden voor personen, verantwoordelijk voor gemeenschaps- en zorgvoorzieningen (directeur verzorgingstehuis, beheerder sporthal, e.d.). Hiervoor zouden de gemeenten afzonderlijke bijeenkomsten kunnen organiseren.

We achten het verstandig bij Drentse bedrijven na te gaan in hoeverre zij bereid zijn actief mee te doen aan risicocommunicatie. Uit onderzoek blijken de meeste mensen geen behoefte te hebben aan informatiebijeenkomsten door of bij bedrijven, toch kunnen er belangstellenden zijn voor zogeheten 'open dagen' op zo'n bedrijf. Dit heeft geen prioriteit, maar kan een aanbod-instrument zijn waarvan bepaalde inwoners op enig moment zeker gebruik willen maken.

Zoals we eerder meldden, kunnen de bij de respondenten verwachte hogere kennis en lager vertrouwen gecombineerd worden met de lagere kennis en oog vertrouwen in de overheid. Het moet sowieso al een doel zijn dat overheid en risicoveroorzakers in de risicocommunicatie samen optrekken.

12.3.2 Inzet middelen

Afhankelijk van de omvang van de communicatie-inhoud (Wat wil zij over welke risicobronnen melden) staan de gemeente de volgende middelen en (pers)media – of een combinatie daarvan – ter beschikking:

- bewonersbrief;
- kaartmateriaal in folder- of brochurevorm;
- digitale middelen, zoals gemeentelijke website;
- provinciale digitale risicokaart;
- berichten op de gemeentelijke infopagina of gemeentekrant;
- berichten naar lokale huis-aan-huisbladen;
- persberichten naar regionale pers;
- advertorials in pers en infocommercials op lokale/regionale radio/TV;
- buitenpubliciteit billboards, MUPI's, Abri's e.d.;
- affiches in openbare gebouwen (gemeente, bibliotheek, zwembad e.d.);
- publieksonderzoek (na eerst de 0-meting te hebben gedaan kan ook een 1-meting extra publiciteit en agendasetting opleveren).

In de top 5 van meest gewenste communicatiemiddelen en media (tabel 20) zien we met name de plaatselijke of regionale huis-aan-huiskranten terug, de Regionale Omroep, de gemeentelijke informatiepagina, folders en ander drukwerk van de gemeente en de website van de gemeente. De digitale risicokaart zit dicht tegen de top 5 aan en kan, mits publieksvriendelijker gemaakt en beter 'op de kaart gezet', in de toekomst ook een rol van betekenis spelen.

Drukwerk

Wij denken dat conventionele communicatiemiddelen, zoals brieven en folders, goed aansluiten bij de behoeften van de inwoners van Drenthe.

Te denken valt aan informatiemiddelen (⁵) over:

- de bestaande risicobronnen (welke bedrijven staan waar en werken met welke stoffen; welke rampen kunnen zich voordoen met welke gevolgen en wat doen provincie, gemeenten en bedrijven om de kansen op calamiteiten zo klein mogelijk te maken);
- gedragsadviezen die de zelfredzaamheid van burgers vergroten. Dit wellicht in combinatie met activiteiten in het kader van de nieuwe landelijke VORAMP-campagne,⁶ te weten "Denk Vooruit".

Buitenreclame

De provincie en gemeenten kunnen Mupi's, Abri's en dergelijke gaan gebruiken als zij op een bepaald moment de aandacht van het publiek sterk op een thema wil richten. (Attending).

⁵ Zie voorbeelden gemeente Haarlemmermeer, AcUtHas IPO-Wegwijzer Risicocommunicatie, Den Haag, april 2006.

⁶ Voramp is voorlichting bij rampen. De oude benaming van preventieve calamiteitsvoorlichting.

Publicaties op de gemeentepagina's

We adviseren een soort huisstijl of campagnelogo te gaan gebruiken, dat aan een vaste rubriek over risicocommunicatie wordt gekoppeld. Te overwegen valt om bijvoorbeeld elke maand een artikel over een specifiek thema op het terrein van externe veiligheid in de gemeentekrant, c.q. gemeentepagina's in huis-aan-huisbladen te publiceren. Hierbij kan men denken aan informatie over transportroutes, een kijkje achter de schermen van bedrijven (wat zij doen op het gebied van veiligheid) en de gemeentelijke afdeling controle en handhaving.

Themaprogramma's op Omroep Drenthe

Wellicht kan in het verlengde van de convenant (Omroep Drenthe is calamiteitenzender) afspraken gemaakt worden over het maken van een programmareeks over Externe veiligheid, of breder: de Drentse risicomatrix.

12.3.3 Frequentie

Belangrijk is ook de frequentie waarmee de communicatie moet plaatsvinden. De respondenten vinden één keer per jaar voldoende, tenzij zich ingrijpende wijzigingen voordoen, bijvoorbeeld de komst van een risicovol bedrijf. Zie diagram 24.

12.4 Doelgroepsegmentatie

Hoewel we in deze rapportage, die primair bedoeld is voor de beschrijving van de uitkomsten van het onderzoek, niet heel diep ingaan op zaken als doelgroepsegmentering, willen we toch enkele aanzetten daartoe doen.

Er zijn inmiddels verscheidene aanwijzingen dat we in het risicocommunicatiebeleid met twee soorten doelgroepsegmentatie te maken hebben:

- algemeen publiek, versus omwonenden risico-objecten (bepaalde EV-inrichtingen of bedrijventerreinen);
- binnen het algemene publiek kunnen we weer onderscheid maken tussen:
de 'normale', meer zelfredzame burgers;
kwetsbare doelgroepen, zoals schoolkinderen, bewoners senioren en verpleeginrichtingen enzovoorts. Bijvoorbeeld: één van de uitkomsten van dit onderzoek was dat ouderen op een andere manier informatie willen ontvangen dan jongeren. Zo ontvangen ouderen liever dan jongeren hun informatie via de gemeentelijke informatiepagina en de regionale omroep RTV Drenthe. Jongeren ontvangen juist liever dan ouderen hun informatie via de website van de gemeente.

Als we rekening houden met deze verschillen kan het verstandig zijn de risicocommunicatie modulair of gesegmenteerd op te bouwen. Dat wil zeggen: we beginnen met activiteiten, gericht op het brede publiek (algemene risico- en preventie-info) en gaan later kijken naar:

- de omwonenden van bijzondere inrichtingen met beperkt risico, zoals lpg-stations in onbebouwde omgeving (2^e schil);
- bijzondere inrichtingen met gemiddeld risico, zoals lpg-stations in bebouwde omgeving of BRZO-bedrijven (3^e schil)⁷;
- bijzondere inrichtingen met hoog risico, zoals BRZO-VR-plichtig (4^e schil).

Deze aanpak gaat de provincie Overijssel volgen.

Parallel daaraan moeten we nadenken over specifieke en/of kwetsbare doelgroepen/inrichtingen. De Landelijke Kennistafel Risicocommunicatie gaat dit vraagstuk verder uitwerken.

⁷ BRZO VR bedrijven hebben een verhoogd risicoprofiel en staan onder toezicht van de provincie als bevoegd gezag.